

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 504 del 8/7 al 21/7 de 2020 2,5 €

Segregació escolar, arrel de desigualtats

El sistema educatiu permet una distribució no homogènia de l'alumnat entre els centres docents, amb escoles d'elit i escoles gueto, que vulnera la igualtat d'oportunitats

pàg. 4-11

Suplement 'Ecosistemes'
Vuit pàgines amb informació sobre les xarxes de suport de l'economia social i solidària al Prat de Llobregat.

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

- A fons**
Jesús Rodríguez
- Miralls**
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
- Cruïlla**
Laia Mas i Guille Larios | cruilla@directa.cat
- Impressions**
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
- Roda el món**
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
- Expressions**
Clara Macau i Elena G. Ruiz | expressions@directa.cat
- La indirecta**
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- L'espina**
Carlos Villafranca | espina@directa.cat
- Fotografia**
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
- Il·lustració**
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
- Correcció**
Èlia Olivan | correcio@directa.cat
- Edició**
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
- Disseny gràfic i compaginació**
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
- Projecte gràfic**
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Coordinació País Valencià**
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
- Audiovisuals**
Sònia Calvó i Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
- Administració i subscripcions**
Ester Mora | administracio@directa.cat
- Difusió**
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
- Publicitat i distribució**
Paula Rodríguez | publicitat@directa.cat
- Gestió web**
Talaios Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: JOSE TÉLLEZ

Fe d'errades: Les fotografies del reportatge de la secció Cruïlla del número 503 titulat 'Els mil usos de la palla d'arròs' eren de Lucía Moreno i no de Lucía Blasco, com es deia per error.

SUMARI

A FONS

4-11

Segregació: assignatura pendent
A les escoles de primària i secundària dels Països Catalans es produeix una forta segregació de l'alumnat per raons d'origen, culturals i de classe social. Un reportatge de Mariana Cantero i Guillem Martí, amb fotografies de Víctor Serri i Carlos Moreno, infografia de Mercedes Sánchez i il·lustració de portada de José Tellez.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Sebastian Friedrich
És difícil trobar una mirada més lúcida sobre els motius de l'ascens de la ultradreta a Alemanya que la d'aquest periodista i polítològ. Hi conversa Andreu Jerez, amb fotografies de Lidija Delovska.

IMPRESSIONS

16-18

Galeristes, 'millennials' i capitalisme
Article de l'etnomusicòleg Ibán Martínez Cárceles, il·lustrat per Anna Gran.

La crisi de les cures rebenta
Opinió de la sociòloga feminista Clara Alsina Muro. Il·lustració d'Esther Aguilà.

CRUÏLLA

19-21

Trencant els silencis del suïcidi
En una societat que viu d'esquena a la mort, la decisió de llevar-se la vida genera tanta por com incomprensió. Malgrat els estigmes, hi ha entitats que han decidit posar llum sobre el fenomen. Text d'Esther Bermejo i il·lustracions d'Emma Casadevall.

RODA EL MÓN

22-26

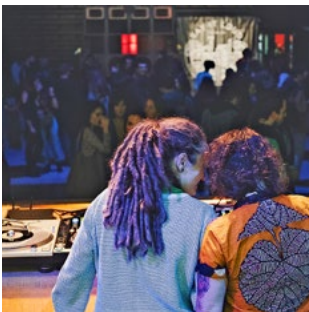
L'aigua del Nil, en disputa
Egipte, Etiòpia i el Sudan s'afanyen per arribar a un acord sobre la presa. Per Marc Español.

La fam amenaça Síria
Un reportatge d'Oriol Andrés Gallart.

Multinationals que ens demandaran
Anàlisi internacional d'Àlex Guillamón.

EXPRESSIONS

27-31

Les dones del 'frontline'
L'interès pel *sound system* no para de créixer. Altaveus, selectors, controls, MC o cantants formen part del paisatge quotidià de les nostres festes. Però... on són les dones del *sound*? Un reportatge de Neus Molina.

'La pols'
El relat de Núria Curcoll, amb il·lustració de bALENA.

INDIRECTA

32

Entrevista a Paula Santos
"Soc dona lenca, activista, feminista comunitària, antiracista i antipatriarcal", així es defineix la cofundadora de Mujeres Migrantes Diversas, qui respon a les preguntes de Mariana Cantero. Fotografia de Víctor Serri.

Més que mil paraules

VICTOR SERRI @_ittos_ | Acció de la Marea Pensionista davant de la seu del Banc d'Espanya a Barcelona el 16 de juliol. L'estiu s'escalfa amb les protestes d'un dels col·lectius més vulnerables per la crisi de la COVID-19. Exigeixen que els diners públics que van rescatar la banca en la crisi del 2008 siguin retornats per enfortir la sanitat pública.

Comunitat Directacoop

Posposem al setembre l'assemblea general de la cooperativa

Redacció Directa | @La_Directa

Si una cosa ens ha ensenyat la crisi sociosanitària desencadenada per la COVID-19, és ser conscients que la situació pot canviar d'un moment a un altre i, per tant, és difícil poder planificar. En un primer moment, havíem anunciat l'assemblea general de la cooperativa per al mes de juliol. Malauradament, no podrà ser així i ens hem vist en l'obligació d'haver d'ajornar-la fins al dimecres 16 de setembre. En primer lloc, perquè aquesta assemblea l'havíem plantejat com la primera a La Comunal, la nova llar de la DIRECTA que compartim amb set projectes més de l'economia social i solidària. Però els endarreriments en l'entrega dels últims serrells de les obres han fet impossible poder iniciar-hi les activitats. D'altra banda, el pròxim setembre haurem de renovar

els càrrecs del Consell Rector i així aprofitarem per fer-ho coincidir amb l'assemblea general.

A més, la situació d'excepcionalitat global que vivim no només afecta la DIRECTA. És per això que des de la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector i les Cooperatives de la Generalitat de Catalunya s'ha autoritzat a realitzar les assemblees de tancament de comptes del 2019 fins al desembre del 2020. La situació de confinament ha alterat les nostres rutines de treball i ha afegit encara més pressió a algunes de les àrees de la cooperativa. Per això, per tal de tenir cura de les persones i per poder garantir la qualitat de la trobada, hem decidit fer ús de la pròrroga i convocar l'assemblea general de la DIRECTA el 16 de setembre.

L'espina

/ VICTOR SERRI
@_ittos_

El Col·lectiu d'Escoles contra la Segregació, un grup d'associacions de famílies de centres considerats d'alta i màxima complexitat, defineix la segregació escolar com la distribució significativament desigual de l'alumnat entre els centres educatius en funció d'alguna característica individual o familiar. La segregació comporta que infants d'un determinat origen socioeconòmic o cultural no es relacionin amb altres nens i nenes, cosa que disminueix les seves possibilitats d'ascens social i dificulta bilateralment la comprensió multicultural. Segons el bloc "Observatori de la Segregació Escolar", la segregació escolar esdevé un factor de desigualtat educativa de primer ordre, atès que el fet d'estar escolaritzat en un centre socialment afavorit o socialment desafavorit pot tenir un impacte significatiu sobre els resultats d'un alumne. El nivell educatiu familiar és el factor més rellevant de segregació, per sobre de l'origen estranger. Segons dades de la Fundació Bofill, Catalunya es troba entre els vuit territoris amb més segregació escolar de la Unió Europea. El País Valencià també se situa en la banda alta de l'estadística comunitària.

La composició urbanística i la renda per càpita mitjana poden configurar barris amb més concentració de pobresa. Habitualment, però, la segregació social entre barris tendeix a ser inferior a la segregació que s'esdevé dins d'un mateix barri quan la població es distribueix no uniformement entre les diferents escoles i instituts. Existeixen índexs i indicadors per mesurar la segregació (de dissimilitud, de Hitchens, d'aïllament, etc.). Un

dels més emprats és l'índex de Gorard, que mesura la relació entre la distribució de la població del grup social objecte d'estudi, per exemple la població d'origen estranger, i la distribució total de la població en un determinat territori. Segons aquests indicadors, un estudi de la Universitat de València (2019) va poder establir que els dos districtes amb millor condició socioeconòmica de la ciutat, Pla del Real i Eixample, també eren els districtes amb més segregació de la població d'origen estranger, amb índexs superiors al 50%, una discriminació encara més alta als centres privats i concertats. L'estudi arriba a la conclusió que el sistema educatiu actual a la ciutat de València no sembla que estigui funcionant com a mecanisme d'integració per a l'alumnat nouvingut.

La revista *Allioli*, del Sindicat de Treballadores de l'Educació del País Valencià (STEPV), va publicar el mes de març un monogràfic sobre els reptes de l'educació inclusiva, en el qual postulava que l'escola pública hauria de ser un espai no selectiu, reflex de l'heterogeneïtat sociocultural de la nostra societat: "Els sistemes educatius tenen sentit per servir a una societat que vol generar ciutadania, cohesió social, equitat i justícia social".

El Síndic de Greuges de Catalunya ha realitzat tres anàlisis minucioses sobre la segregació (la primera l'any 2008 i dues durant el 2016), en les quals constata que des de l'administració educativa s'han dut a terme polítiques que, més que lluitar per combatre la segregació escolar, han contribuït a potenciar-la, i conclou que el Departament d'Ensenyament té el marge d'actuació suficient per combatre-la. Segons el síndic Rafael Ribó, l'existència de

LA SEGREGACIÓ, UNA GRAN ASSIGNATURA PENDENT

La desinversió a l'escola pública, les polítiques d'elecció de centre i les quotes d'accés a les escoles concertades són factors que dificulten una distribució equitativa de l'alumnat de primària i secundària

Guillem Martí | @guimmart

Catalunya es troba, segons la Fundació Bofill, entre els vuit territoris amb més segregació escolar de la Unió Europea

Un estudi conclou que el sistema educatiu a la ciutat de València no integra correctament l'alumnat nouvingut

bones pràctiques en municipis com per exemple Mataró, Manlleu i Olot, que tot i l'alt percentatge d'alumnat estranger presenten baixos nivells de segregació, demostra el marge d'actuació possible a l'hora de combatre la segregació i garantir una major equitat del sistema.

Elecció de centre i reproducció dels privilegis socials

L'elecció d'escola d'un primer fill o filla és un moment de gran intensitat per a moltes famílies quan s'encara l'inici d'una nova etapa escolar (P3, primer curs de primària, d'ESO i de batxillerat o d'FP). Les famílies s'enfronten a la campanya de preinscripció: assistir a jornades de portes obertes, informar-se i comparar centres, calcular punts, demanar plaça a deu centres ordenats per preferència d'entre una oferta diversa amb categories diferenciades -sigui mitjançant el projecte educatiu del centre o amb l'adjudicació de recursos segons resultats i rendiment escolar- i encreuar els dits perquè toqui la plaça que desitjaven per al seu fill o filla. Després, a través d'un sistema de punts i prioritzacions d'accés (germanes al centre, proximitat al domicili, nivell de renda, diversitat funcional), les places es distribueixen per sorteig.

Els decrets que regulen aquest procés són els d'elecció de centre i d'admissió, i d'autonomia dels centres. La Federació d'Associacions de Mares i Pares de Catalunya (FaPaC) i altres organitzacions que lluiten per la millora del sistema educatiu apunten que els decrets són els principals causants de la segregació a l'escola pública i aposten per

limitar-ne l'elecció, tal com passa des de fa quasi seixanta anys a la Catalunya Nord.

Dins de la llei d'educació de Catalunya (LEC, 2009), la llibertat d'elecció de centre per part de les famílies és un principi del sistema educatiu, al costat dels principis rectoris d'equitat, inclusió escolar i cohesió social. A la pràctica, aquests decrets generen una competència entre centres per l'alumnat i pels recursos, i entre usuàries per aconseguir la plaça. La cursa esdevé desigual, ja que les famílies amb més estatus socioeconòmic són les que disposen de més informació, contactes i capacitat estratègica per triar. Una part important d'aquestes famílies tendeixen a cercar escoles amb composicions socials afavorides i són més propenses a escolaritzar els fills fora del barri si no troben l'oferta desitjada a prop del domicili, a vegades a costa de canviar-se de padró. També compten amb més eines per organitzar-se i fer pressió a les administracions i consorcis d'educació per obrir més línies a les escoles desitjades.

Des de la FaPaC es defensa un sistema d'assignació que hauria de funcionar com els centres d'atenció primària. "Poder permetre certa flexibilitat en casos en què l'escola no tingui la infraestructura adient per ocupar-se del teu fill, en casos d'infants amb NESE (necessitats específiques de suport educatiu) o en casos d'assetjament escolar, o si per proximitat amb la feina a la família li va millor escolaritzar en un altre barri", explica Lidón Gasull, directora de la FaPaC, "i, després d'estudiar cada cas, que sigui l'administració qui avaluï si pot assumir el canvi". "Necessitem polítiques que incentivin »

» aquesta barreja”, afegeix, “perquè si socialment no considerem un homòleg la gent d’origen magrebí o d’ètnia gitana, serà molt difícil que ens hi barregem de forma natural”.

Escola concertada i manca de planificació de places

L’Observatori de Dades de la FaPaC fa més d’una dècada que monitoritza la relació entre la planificació per part del Departament d’Ensenyament de places escolars disponibles i ocupades i el creixement demogràfic a Catalunya, i denuncia una estratègia sistemàtica de potenciació de l’escola concertada per part dels diferents governs que han passat per la Generalitat. Enguany ha comptabilitzat que aproximadament 17.856 infants (un 26,5% de l’alumnat) es quedaran sense l’oportunitat d’accedir a una plaça pública de proximitat per la falta de planificació. A Sant Hilari Sacalm, una població de poc més de 5.500 habitants, sis infants s’han quedat sense plaça a P3 de cara al curs vinent, després que a l’Escola Guillerries es tanqués un grup respecte a l’oferta de l’any passat. Les famílies afectades es veuran obligades a matricular els seus fills i filles fora del municipi o bé acceptar una plaça a l’altra escola del poble, un centre concertat que només ha rebut quinze sol·licituds però se li ha renovat el finançament públic.

La FaPaC o la USTEC-STEs (IAC), el principal sindicat de professorat de Catalunya, s’han mostrat contràries als primers passos de l’administració per pal·liar la segregació escolar, com el pacte contra la segregació escolar de Catalunya (2019) impulsat pel Síndic i el decret de concerts i d’admissions, perquè no aborden el problema de forma estructural, des del foment d’una composició social realment equitativa entre els diferents centres escolars i la lluita contra l’infrafinançament i la infradotació de l’escola pública. Critiquen que s’impulsi les escoles privades a acceptar infants amb risc d’exclusió social o amb NESE a canvi de rebre més subvencions econòmiques, reforçant un cop més la xarxa publicoprivada.

Centres on se segrega nens i nenes

A tot l’Estat espanyol, l’educació pública no s’ha recuperat encara de les fortes retallades que se succeïren després de la crisi econòmica del 2008, i actualment es troba en l’atzucac provocat per la pandèmia de la COVID-19, que posa sobre la taula tot de preguntes sobre com adaptar el sistema a un paradigma de distanciament físic i alhora minimitzar la bretxa digital. Mentrestant, la concertació de centres privats, que va néixer com una mesura transitòria als anys vuitanta mentre es construïa la xarxa d’escola pública democràtica -quan es va assolir la universalitat real de l’educació-, no ha parat de créixer en tot el territori.

L’any 2019, l’Organització de les Nacions Unides va declarar que, per tal de contrarestar la segregació escolar, calia regular la participació privada i la mercantilització en l’educació, i la declaració d’Incheon (Corea, 2015) i l’Agenda Educació 2030 (UNESCO) determinen que les prioritats contemporànies de l’educació són la necessitat d’inclusió, l’equitat i la igualtat de gènere.

Sindicats i associacions segueixen denunciant, però, que, a banda de la segregació per nivell econòmic, el 70% de l’escola concertada és religiosa i catòlica, fet que vulnera el dret a la llibertat religiosa de les famílies. Encara hi ha 23 centres que segreguen per gènere als Països Catalans i reben concerts. ●

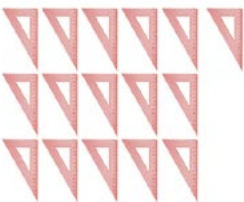
Catalunya

Totes les xifres són de municipis de més de 10.000 habitants

111 municipis han augmentat la segregació escolar els últims 5 anys

42 municipis a primària

69 a secundària

Des de fa 12 anys, 16 municipis empitjoren progressivament els seus nivells de segregació a primària; des de fa 9 anys, a secundària

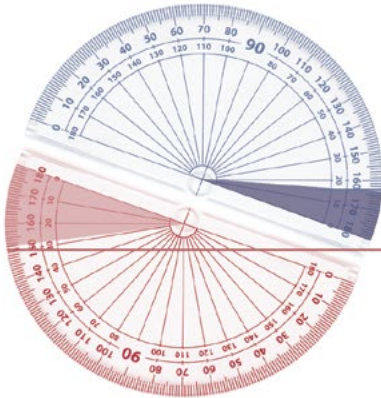
18 municipis han reduït la segregació de manera contundent i continuada

FONT: ‘Estat i evolució de la segregació escolar a Catalunya’, Fundació Bofill

Catalunya Nord

En aquest territori no existeix l’opció d’escollir centre públic

Un 9,1% de l’alumnat de primària s’escolaritza a l’escola privada

Un 16,1% de l’alumnat de secundària s’escolaritza a l’escola privada

FONT: Académie de Montpellier (2017)

/ GUILLEM MARTÍ @guimmart / MERCEDES SÁNCHEZ @mercedes_sa

Projecte educatiu

Hi ha escoles que es posen de moda. Quan les famílies estan en procés d’escollir centre es genera un boca-orella que, a través del temps, acaba dotant cada centre d’una reputació determinada. Principalment i quasi exclusivament, la fama d’un centre ve precedida pel projecte educatiu, element del qual es fa molta promoció per part de la direcció de cada centre durant les jornades de portes obertes, a inicis de la campanya de preinscripció escolar. La USTEC-STEs (IAC) va impugnar el decret d’autonomia de centres per atemptar contra la igualtat d’oportunitats en l’escolarització, per fonamentar el projecte educatiu de centre com a element diferenciador i per evitar que sigui necessàriament aprovat pel claustre, cosa que dona un excessiu poder a la direcció i allunya el professorat del control de l’activitat educativa.

Composició de l’alumnat

L’altra gran variable que dota de més o menys fama un centre és el tipus d’alumnat que el conforma, perquè serà el conjunt de persones que acompanyarà com a iguals l’infant durant una part essencial del seu procés d’aprenentatge i de desenvolupament relacional, i per l’entorn social que creen les famílies al voltant del centre i de l’associació de famílies d’alumnes, de la qual depenen diferents serveis dins de les escoles. La FaPaC alerta que les escoles que concentren un alt índex d’alumnat d’origen migrant, d’ètnia gitana o amb necessitats educatives especials, els mal anomenats “centres gueto” –que a Catalunya duen el nom tècnic de centres d’alta i màxima complexitat i al País Valencià en diuen centres d’acció educativa singular, tot i potser tenir instal·lacions d’última generació i una bona oferta d’activitats extraescolars– segueixen despertant recel entre moltes famílies.

Illes

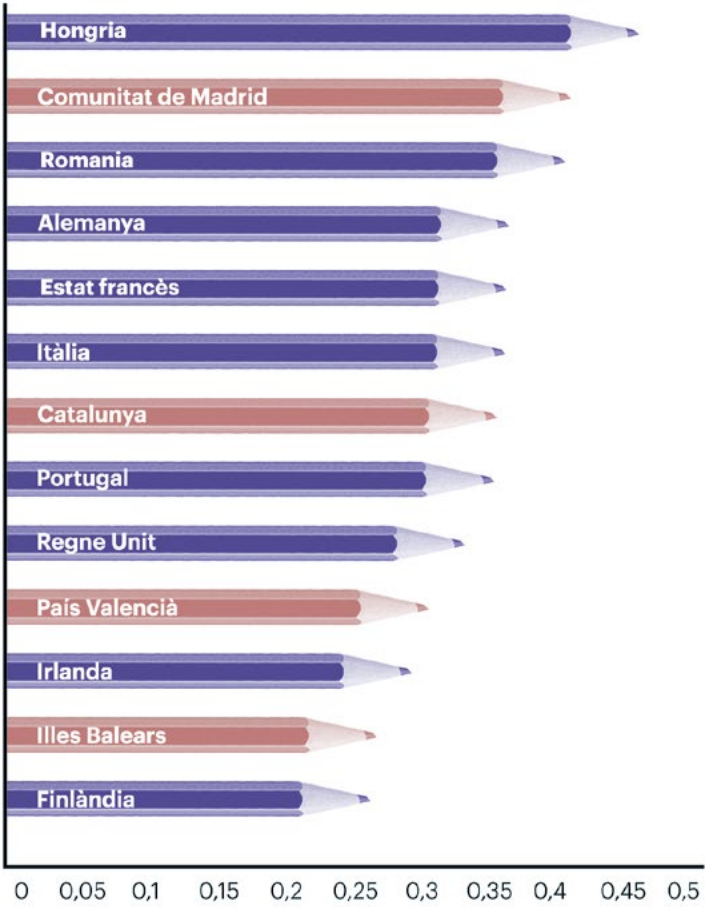

País Valencià

Dades de la ciutat de València

Segregació escolar per nivell socioeconòmic a les comunitats autònomes de l'Estat espanyol i a països europeus

FONT: Índex de Gorard. 'Revista de sociologia de la educació' (2018)

Copagaments i quotes

Les quotes només haurien d'anar destinades a comprar material fungible d'ús escolar o a pagar excursions. A la pràctica, però, segons l'estudi de copagament de la FaPaC, tots els centres educatius les cobren per suplir la desinversió pública i al voltant del 97-98% de les famílies tenen la creença que són obligatòries, quan no ho són. A través dels copagaments, les famílies poden decidir en assemblea renovar mobiliari o reparar infraestructures. Les escoles amb més famílies de rendes altes poden invertir més en el centre i configuren una altra barrera per a l'accés de les famílies amb rendes més baixes, cosa que en mina el marge de tria escolar, sobretot en el cas de l'escola concertada. Tot i les beques, l'assignació del menjador escolar, de les extraescolars, de les sortides, de colònies i de la compra de llibres de text creen un cost que no és assumible per a tothom.

Zonificació i barracons

A la ciutat de València s'ha configurat històricament una xarxa amb centres de més prestigi, principalment concertats, que se situen en les zones més centríques de la capital. Per contra, als barris de la perifèria predominen centres escolars públics, construïts per satisfer la demanda d'una nombrosa població migrant que va arribar-hi als anys seixanta i setanta. Des d'aleshores, el disseny de la zonificació escolar i la dotació de places escolars no ha modificat substancialment els desequilibris. Els centres escolars de prestigi es troben als barris de nivell socioeconòmic alt i els centres escolars desprestigiats se situen als barris més desfavorits. La provisionalitat en barracons, per altra banda, també acostuma a generar mala fama d'un centre. Vint mil alumnes a Catalunya, 12.000 al País Valencià i 2.000 a les Illes encara estudien en mòduls prefabricats.

Escola inclusiva

En els darrers anys s'han desplegat un conjunt de decrets i plans d'inclusió perquè l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) pugui ser escolaritzat dins les escoles ordinàries i garantir els seus drets en igualtat d'oportunitats. Encara, però, queda molt camí per recórrer i moltes famílies es troben amb un mur. La conscienciació i la formació de tot el professorat i el cost econòmic que suposa aconseguir dotar dels recursos i professionals necessaris per poder oferir des de qualsevol centre un ensenyament de qualitat a aquestes persones, fa que a Catalunya no s'estigui aplicant el decret d'escola inclusiva, aprovat l'any 2017. Al País Valencià, un decret similar pugna per implementar unitats d'educació especial en tots els centres públics, més enllà dels històricament ja segregats, on el sindicat STEPV va constatar que era on els governs del PP hi destinaven recursos exclusivament.

QUÈ FAN LES INSTITUCIONS PER PAL·LIAR LA SEGREGACIÓ?

La Federació d'Associacions de Mares i Pares de Catalunya i el sindicat USTEC-STEs denuncien que algunes polítiques públiques han agreujat el problema

Mariana Cantero | @cantero_mariana

El març de 2020, la Lisbeth (nom fictici) va rebre una comunicació del Consorci d'Educació de Barcelona, el qual li ofería una plaça a un institut concertat d'un districte diferent d'on viu per a la seva filla, que comença l'any que ve l'educació secundària. El fet de portar-la a aquell institut, que mai els hauria passat pel cap si no se'ls hagués ofert, comporta per a la nena haver d'agafar el transport públic cada dia, perdre les amigues de l'escola i deslligar-se de la xarxa que durant anys mare i filla han anat teixint amb altres famílies de l'escola i el barri. Tot allò que, per contra, dona el fet d'escollir una escola de proximitat. Però a la Lisbeth li van oferir unes contraprestacions i va acabar acceptant la plaça. La seva filla ha estat inclosa en el que es coneix com a pla de xoc contra la segregació escolar del consorci. “El que es fa és distribuir l'alumnat d'entorns desfavorits i, per fer-ho, se'ls diu: ‘Jo et pagaré la quota de material escolar, el menjador escolar, la quota de sortides i les extraescolars’. En el cas de les concertades, també se'ls paga la sisena hora”, explica Lidón Gasull, presidenta de la Federació d'Associacions de Mares i Pares de Catalunya (FaPaC). Per posar-ho en pràctica s'ha identificat l'alumnat vulnerable abans que entri a P3 i a l'ESO per la via de serveis socials.

Segons les dades de l'informe 2020 de la Fundació Bofill, *Estat de la segregació escolar a Catalunya*, la ciutat de Barcelona té un problema de segregació escolar en alguns casos encara més elevada que la segregació urbanística o per nivell de renda. “A Barcelona tots els districtes tenen nivells de segregació molt alts, excepte Sant Martí i Ciutat Vella, que es troben en nivells alts”, cita l'informe. Així, dins d'un mateix barri, certa part de l'alumnat es concentra en unes escoles i una altra part en d'altres. Hi ha segregació a la pública (entre les innovadores i les que no ho són) i a la concertada

(algunes tenen diversitat de famílies per nivell de renda i altres concentren població de classe mitjana o alta). Un altre element que hi ha afectat és el sistema d'assignació d'escola: el fet de poder triar entre una desena d'escoles afavoreix la segregació. Per últim, a Barcelona hi ha escoles poc sol·licitades que tenen places sense ocupar; llavors, quan comença el curs, són les que solen rebre l'alumnat nouvingut i l'alumnat que no s'ha matriculat. Aquestes escoles arrossegueuen una “mala imatge” i cada vegada són menys sol·licitades.

Davant d'aquesta realitat, el Consorci d'Educació de Barcelona decideix portar a terme el pla de xoc, intervenint quirúrgicament i redistribuint només els infants de famílies en risc d'exclusió

El Consorci d'Educació de Barcelona vol detectar, redistribuir i assignar recursos complementaris a l'alumnat vulnerable

Les famílies denuncien que es perden les bonificacions en cas de negativa a apuntar-se a l'escola suggerida per l'administració

o amb necessitats educatives especials (NEE); un greuge comparatiu amb la resta de famílies, que escullen escola per a les seves filles lliurement tenint en compte variables com el projecte educatiu, la proximitat o les seves preferències, segons opinen des de la FaPaC.

Des del consorci sostenen que el principal objectiu del pla “és garantir la detecció de l'alumnat en situació greu de vulnerabilitat, la seva distribució equilibrada dins de la xarxa educativa i l'assignació de recursos compensatoris per garantir la igualtat d'oportunitats per a l'èxit educatiu, des d'una perspectiva integral, tant dins com fora de l'escola”. El consorci preveu “augmentar progressivament” el desenvolupament de la mesura, que es va iniciar el curs passat per a alumnes de P3 i primer d'ESO. Des del seu servei de premsa expliquen que no poden avançar el nombre d'alumnes que s'han inclòs en aquest pla ni quants van decidir acollir-s'hi.

Pel que fa a la pèrdua de les bonificacions en cas de negativa a apuntar-se en l'escola suggerida, el consorci afegeix que el pla “contempla unes mesures addicionals sempre que s'accepti la plaça proposada”, perquè amb l'acceptació d'aquesta plaça se'ls “ajuda a avançar cap a un sistema menys segregat, que des del punt de vista de tots els experts afavoreix l'aprenentatge i l'èxit educatiu de tots els infants i joves. Les famílies poden decidir que no accepten la plaça proposada i tindran accés als ajuts pertinents a la seva situació social, però no als ajuts extraordinaris del pla de xoc contra la segregació escolar”, conclouen.

La Maria és mestra de sisè i coordinadora de cicle superior d'una escola pública del districte de Sants-Montjuïc de Barcelona. El centre, explica, ha gestionat diversos casos d'alumnes enquadrats dins del pla de xoc. Entre ells, el d'una família que tenia diversos fills i als quals els van atorgar una plaça a una escola que no era de proximitat.

Dues alumnes de primària a Barcelona durant els últims dies de l'estat d'alarma / CARLOS MORENO

Van renunciar a la plaça perquè els era impossible anar a portar la nena a aquesta escola i gestionar la logística de la resta d'infants, però llavors van perdre el dret a l'assignació dels ajuts per a l'escolarització. “Si són nens que ja s'ha valorat que ho necessiten, per què es fa això? És molt injust. La idea de donar l'escolarització gratuïta és bona, però no pot ser que tothom tingui dret a l'elecció de centre menys les famílies vulnerables”, valora la docent.

“Té tant dret d'anar a una escola pública, laica i de proximitat un nen que prové d'un entorn socioeconòmic mitjà com un que prové d'un entorn socioeconòmic baix o que té necessitats educatives especials. Per tant, si volem canviar les regles de la segregació, hem de fer una assignació d'ofici des de les administracions per a tot l'alumnat, i tindrem una escolarització equilibrada”, considera Lidón Gasull. Des de la FaPaC recorden, a més, que l'assignació que es fa a les privades concertades no és gratuïta, sinó que surt dels recursos públics.

Manca de “polítiques valentes”

Segons estableix l'informe del Síndic de Greuges *La segregació escolar a Catalunya* (novembre de

2016), la composició social dels centres educatius ha de ser representativa de la realitat social del barri o municipi on desenvolupa l'activitat, cosa que no passa a Catalunya, que té uns índexs de segregació escolar elevats i estructurals. “És un fenomen que, com que des dels inicis no s'ha tractat com calia, ha anat augmentant al llarg dels anys”, reflexiona Mireia Martí, responsable de l'Oficina Municipal d'Escolarització de Banyoles (Pla de l'Estany). Martí situa el començament de la segregació abans del 2000 i en descriu un augment gradual fins a l'actualitat. Les administracions, i el Departament d'Ensenyament en particular, han sigut “molt passives” en l'aplicació de mesures concretes per pal·liar aquest fenomen. “Tot i ser conscients possiblement que està passant això, no s'ha anat cap a unes polítiques valentes i atrevides per lluitar contra la segregació, sinó que s'ha tendit a fer polítiques més encaminades a aconseguir les famílies”, diu.

Martí coincideix amb Xavier Bonal, professor del Departament de Sociologia de la UAB i autor de diversos articles i estudis sobre la segregació. Bonal -l'obra del qual el Consorci d'Educació de Barcelona considera de referència per implemen-

tar el pla de xoc contra la segregació- diu que la “passivitat del Departament d'Ensenyament en aquest àmbit ha estat evident” i assenyala que “la reproducció de la segregació escolar s'ha produït més per omissió que no pas per acció”. En parlem també amb una de les veus més autoritzades de la docència. “Les polítiques que s'han portat a terme han generat la segregació escolar. No és un paper passiu. El que s'ha fet és fer un model amb escoles concertades i altres públiques que cobren quotes, amb projectes atractius que fan màrqueting per atraure la classe mitjana”, diu Ramon Font, portaveu d'USTEC-STE (IAC), sindicat amb més representació al sector de l'ensenyament. Font denuncia que el sistema d'igualtat d'oportunitats no està garantit, sinó més aviat l'elecció de centre, i que el sistema, tal com s'ha concebut, selecciona l'alumnat en origen. “Quan una família tria centre, el que està triant és la futura agenda dels seus fills”, ironitza.

USTEC creu que el problema de fons, però, és la norma que permet que el sistema funcioni tal com ho fa, la llei d'educació de Catalunya, que “per primer cop posa en el mateix pla l'escola pública i la privada concertada”. “Estem generant un sistema que reproduïx les classes. Per aquest tipus de societat, el sistema que tenim és perfecte, és generador de desigualtats”, es lamenta.

“No s'han pres mesures per pal·liar la segregació. Catalunya se situa entre les comunitats autònomes, juntament amb Madrid, amb més segregació de l'Estat espanyol”, rebla Lidón Gasull. La portaveu de la FaPaC enumera altres mesures que s'han pres, com regular ràtios i destinar recursos als centres catalogats d'alta complexitat, però considera que no han acabat de funcionar: “Només hi ha una manera de posar fi a la segregació: posar fi a la lliure elecció de centres”.

“Limitar la zona d'influència, reduir el nombre possible d'escoles a escollir a les dues més properes a l'habitatge o vincular unes escoles amb un determinat institut són mesures que acotarien el dret a l'elecció de centre i confrontarien la segregació”, considera l'analista de polítiques educatives Jaume Blasco. I puntualitza que “totes aquestes són mesures que generen un alt rebuig social, encara són incipients i caldria intensificar”.

El pacte contra la segregació escolar a Catalunya impulsat pel Síndic de Greuges va assentar les bases de les línies d'actuació en aquest àmbit sobre el futur decret d'admissió de centre, actualment en fase d'elaboració i amb al·legacions tant per part de la FaPaC com de la patronal de la concertada. És una oportunitat per a l'administració per portar a terme mesures que ajudin a revertir les dinàmiques que generen la segregació, tant les que s'han propiciat des de les administracions públiques com les que es reproduïxen des de la mateixa societat. ●

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ

cuina casolana
opció vegetariana
preus populars

C/Riego 4
SANTS

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

La **Directa** utilitza
els serveis de

foli verd

gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/ del PI 25. Ribes (Garraf). Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la Directa amb la nova web
www.entitatger.cat

“ ”

DELPHINE BOGHOS

Un fill de 3 anys comença P3 al setembre. Han escollit, entre altres opcions d'escola pública, les escoles Jaume I i Gayarre (Sants, Barcelona). La família viu a Sants.

Vam començar a fer portes obertes dos anys abans que ens toqués, ja que l'educació ens sembla fonamental. Buscàvem un entorn i, sobretot, un grup de persones unides, que sabés acompanyar de la millor manera les personetes en la seva autenticitat, tenint en compte les seves maneres de ser, els seus ritmes i els seus interessos. Buscàvem un entorn organitzat per tenir cura de les relacions entre els infants des d'aquesta mirada i obertura a la

diversitat. Sabem que a Barcelona el sistema educatiu està canviant, però necessitàvem sentir-nos segurs que l'entorn on estigués el nostre fill fos relativament consolidat, i, més enllà de les intencions, fóssim capaços de veure una certa experiència, sensibilitat i organització real implementada a l'escola. A les escoles Jaume I o a Gayarre vam veure un plantejament flexible, divers i humà, i un equip pedagògic que respirava cohesió i diàleg.

“ ”

CARMEN GIMÉNEZ

Un fill de 12 anys comença primer d'ESO al setembre. Han escollit l'institut La Melva (Elda, Alacant). Viuen al barri de l'Altico de San Miguel d'aquest municipi alacantí.

Anàvem a l'escola CAES Virgen de la Salud, al barri de la Tafalera. És la que ens toca per on visc. De petita jo també hi havia anat. És una escola on ens ofereixen molts ajuts, no paguem el menjador ni els llibres. Hi ha un molt bon col·lectiu de persones, com la directora i la cap d'estudis, i un professorat que entén molt bé l'alumnat. Estan molt preparats i es bolquen molt en l'ètnia gitana i ajuden molt els alumnes. Majoritàriament tot l'alumnat és gitano. Jo hi treballo com a monitora de menjador i puc veure les actuacions dels infants, i veig que no és veritat tot el que es diu sobre altres escoles on hi ha molt alumnat

gitano. Hi ha gent a qui no li agrada barrejar-se gaire quan hi ha gitanos, però no és com es pensa. Quan tractes amb els infants són com qualsevol altre. I si tenen alguna dificultat amb l'aprenentatge, doncs per això ja hi ha els professors, que són experts. Inclús hi ha més alegria, perquè celebrem el dia del poble gitano, per exemple, tot i que aquest any no s'ha pogut fer per la COVID. Jo soc la que ho organitza, i altres anys ha vingut fins i tot l'alcalde. Ara estic amb el tema de les matrícules de l'institut per a l'any que ve. El meu fill anirà on ens pertany per barri. Crec en la professionalitat dels professors, li anirà bé.

“ ”

MARC IGLESIAS

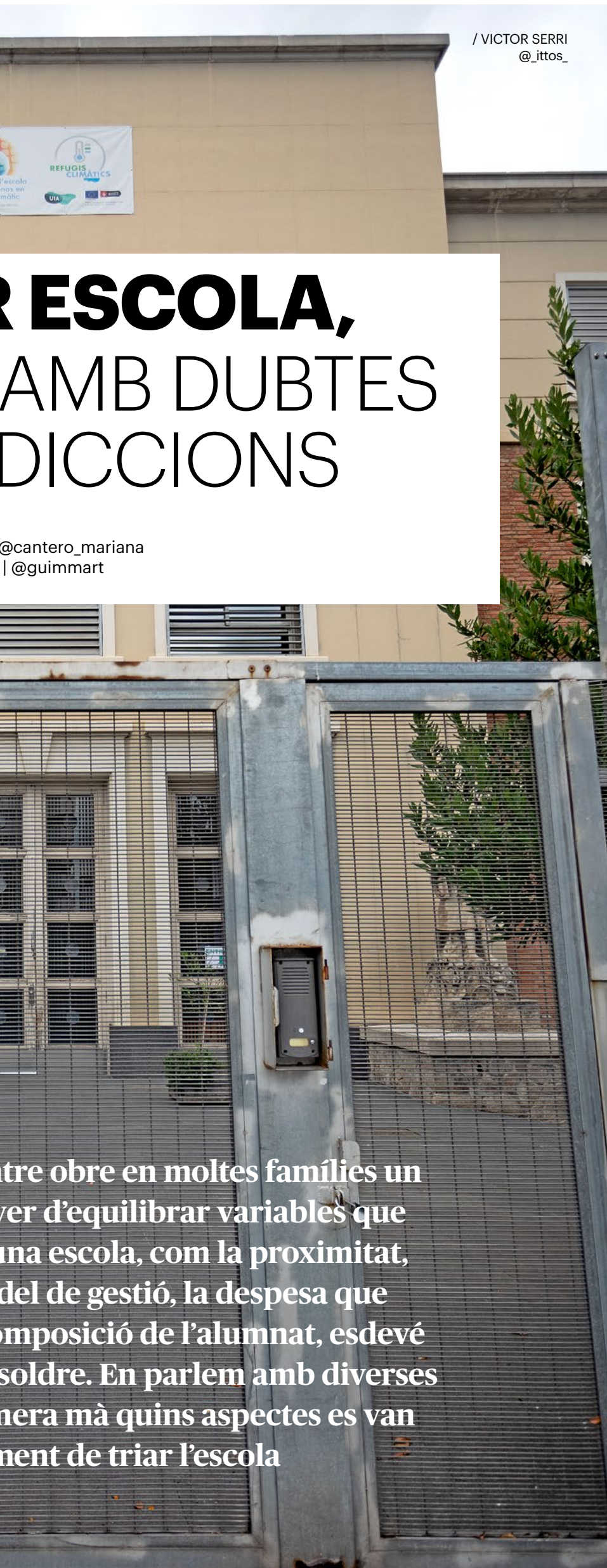
Dos fills de 18 i 16 anys. És una de les famílies fundadores de La Pinya, projecte d'educació lliure on van escolaritzar la canalla. Anys després, van optar per l'escola Estel Guinardó, al barri on viuen.

Vam optar per un projecte d'educació lliure perquè era el que ens semblava més adient per als primers anys de vida de les criatures. Volíem que es respectessin els seus ritmes i necessitats i, alhora, que se sentissin participants i corresponsables d'una comunitat pedagògica autogestionària. Així, l'any 2004, vam engegar l'embrió del que es convertiria en La Pinya (amb seu a Cal Suís, Esplugues de Llobregat). Però quan la gran va fer set anys, vam començar a buscar una escola petita, de barri i amb un plantejament pedagògic que, en la mesura del possible dins la institució, fos

respectuós amb els infants. Vam tenir molta sort i vam trobar una escola pública municipal amb un director que ens va encantar. L'Andreu Isern, que va morir el 2018, va ser la raó principal d'escollir l'escola Estel Guinardó. Hi ha qui defensa que els projectes d'educació lliure són elitistes o excloents i que cal apostar només pel sistema públic. A parer meu, però, són transformadors i ajuden a enfortir el teixit dels barris. D'altra banda, molts mestres formats en projectes d'educació lliure, avui són a les plantilles de centres públics amb plantejaments pedagògics més potents.

El moment de l'elecció de centre és un debat important. El fet d'haver-hi un debat no sempre coincideixen en un moment el projecte educatiu, el model que es suposarà mensualment i la complexitat d'un trencaclosques difícil de resoldre per famílies per conèixer de primera mà el plantejar en el moment.

/ VICTOR SERRI
@_ittos_

R ESCOLA, AMB DUBTES DICCTIONS

@cantero_mariana
| @guimmart

tre obre en moltes famílies un
ver d'equilibrar variables que
na escola, com la proximitat,
del de gestió, la despesa que
composició de l'alumnat, esdevé
soldre. En parlem amb diverses
nera mà quins aspectes es van
ment de triar l'escola

“ ”

YOLANDA MARTIN RAGA

Un fill de 22 anys, un de 16 i un altre de 4. El menor, que ha començat P3 enguany, va a l'Escola Pia Sant Antoni (Barcelona). La família viu al barri del Raval.

L'Escola Pia és una escola concertada. M'agrada perquè és innovadora en pedagogia. La vam escollir perquè les públiques que tenim en el nostre districte no m'agraden i tampoc hi ha places. Per a mi, té objectius clars i atenció particular. M'agradaria que tinguéssim més col·legis públics, ja que els que hi ha estan de gom a gom i, com que no tens possibilitats d'entrar-hi, et toca anar a una concertada. Jo abans d'escollir vaig mirar que l'escola estigués a prop de casa, que hi parlessin català i que tingués unes bones instal·lacions. El meu fill petit

va a la mateixa escola a la qual van anar els seus germans. Les despeses en una concertada són moltes i l'educació i l'ensenyament és igual en una pública que en una concertada; els valors dels nens també depenen dels pares. No vaig dubtar en el moment de triar perquè aquesta escola era l'única en la qual agafarien el meu fill, perquè les que tinc en el meu districte estan saturades de nens que no parlen espanyol. No soc racista perquè tinc un fill mulat, però això els endarrereix a l'hora d'aprendre i a part no m'agraden gens les que tinc prop de casa.

“ ”

LAIA TRESSERRA COMELLES

Una filla de 13 anys ha acabat primer d'ESO a l'IES Sagrera-Sant Andreu (Barcelona) i un altre de 5 anys ha acabat P4 a l'escola Congrés-Indians de la Sagrera. La família viu al Poble-sec.

Tant l'institut com l'escola són centres públics amb un model educatiu que s'emmarca en l'educació activa. Dins d'uns límits clarament establerts, són projectes on es deixa força marge a l'elecció individual, el joc lliure i el treball per projectes. Volíem una escola amb aprenentatges a partir de l'experiència, i que ho fes des del respecte a les emocions (sense l'odiós "no ploris", per exemple). Ara, però, hem optat per canviar el petit a una escola del barri. La decisió no ha estat gens fàcil, però al cansament pels desplaçaments s'hi suma la sensació permanent de viure entre dos barris. El nostre principal dilema va ser entre la proxi-

mitat i el model pedagògic, que en el nostre cas anava vinculat també a triar entre una escola amb una majoria aclaparadora d'alumnat de famílies provinents d'altres països o una escola on no. Ens semblava que per compromís polític havíem de triar barri, però també sentíem que havíem d'oferir a la nostra filla un espai on se li respectessin les emocions i el ritme d'aprenentatge. Sabem que la segregació escolar és un problema, però per posar fi a les escoles gueto no n'hi ha prou que certes famílies apostin per dur els seus fills a segons quins centres. La segregació en gran part és reflex de les desigualtats socials.

“ ”

MARTA ALIGUER I JORDI MARRÓN

Un fill d'11 anys ha cursat sisè i una filla de 8 anys ha cursat tercer de primària. Van a l'escola pública Bosc de Montjuïc (Poble-sec, Barcelona). La família viu al mateix barri.

Bosc de Montjuïc és una escola pública tradicional de barri. El seu tret més diferencial és la ubicació: està situada a Montjuïc, en un entorn natural privilegiat; una característica que marca l'experiència vivencial dels infants. La vam escollir per principis: teníem clar que volíem que el nostre fill anés a una escola pública de proximitat. Escollir-la ens semblava una decisió d'una gran transcendència que determinaria la vida del nostre fill per sempre més. Van ser unes setmanes tenses, fins i tot ens discutíem entre nosaltres!

Hi ha diferències molt grans entre les escoles públiques de Barcelona, fet que fa que les famílies sovint ens acabem comportant com clients. És un comportament una mica hipòcrita: defensem l'escola pública però que sigui *guai*, amb noves pedagogies i amb famílies que ens caiguin bé; ens omplim la boca amb paraules com *inclusió* i *integració* però contribuïm a la segregació. Poquíssimes famílies del nostre perfil opten per escoles amb alumnat d'alta complexitat, per més innovadora que sigui la seva pedagogia.

Sebastian Friedrich,

periodista i polític

“Sense una alternativa socialista clara i forta, la ultradreta tindrà molt bones cartes”

Text: Andreu Jerez | @AndreuJerez
Fotografia: Lidija Delovska | @lidijadelovska

És difícil trobar una mirada més lúcida sobre els motius de l'ascens de la ultradreta a Alemanya –i de la incapacitat de l'esquerra europea per capitalitzar el desencís de la classe treballadora– que la de Sebastian Friedrich. L'any 2017, quan els ultres d'Alternativa per a Alemanya (AfD) encara no havien entrat al parlament federal, Friedrich ja alertava amb el seu llibre *AfD. Anàlisi, rerefons i controvèrsies* de la sòlida base electoral que finalment va convertir el partit ultra en el tercer més votat del país. Aquest polític i periodista, nascut el 1985 en un país desaparegut (la República Democràtica Alemanya), porta anys fent pedagogia sobre els efectes del capitalisme a les nostres vides i buscant alternatives des de l'esquerra al nacionalisme exclouent i racista en què està desembocant la crisi neoliberal.

El teu últim llibre, *La sociedad del rendimiento. Cómo el neoliberalismo impregna nuestras vidas* (Editorial Katakarak), parla de la “societat del rendiment” com un procés a través del qual el neoliberalisme s'apropia de totes les esferes de les nostres vides. Com funciona aquest procés que descrius amb l'ajuda d'altres autors i autors?

En primer lloc, la *societat del rendiment* és un concepte profundament ideològic. És a dir, ens expressa que vivim en una societat a la qual només podem aportar alguna cosa i tenir èxit si realment ens hi esforcem molt, una societat en la qual ens fan creure que pots passar de ser rentaplats a milionari amb molt d'esforç. Aquesta ideologia del rendiment ja existia en el capitalisme abans de la seva última i actual fase, la neoliberal. És a dir, ja existia a les dècades dels cinquanta i seixanta del segle passat. Però amb l'arribada del neoliberalisme va guanyar importància, perquè el neoliberalisme, en el pla ideològic, persegueix l'objectiu de posar l'èmfasi en les fortaleces de l'individualisme. Ens diu: “T'has d'optimitzar, has de fer esport, has de córrer maratons, has de tenir un estil de vida modern, has de fer això, has de fer allò altre”. Es tracta, per tant, d'una ideologia molt individualista i, gràcies a aquest individualisme, la idea del rendiment s'enforteix. A partir de les dècades dels setanta i vuitanta, el capitalisme neoliberal va substituir el capitalisme fordista, que era, per dir-ho d'alguna manera, una mica més social. I quan dic capitalisme no m'estic referint només al sistema econòmic, sinó també als àmbits polític –és a dir, com es prenen les decisions–, cultural –quines ideologies són les predominants–, etcètera. En defini-

tiva, el capitalisme travessa tots els àmbits possibles de les nostres societats i de les nostres vides. La pregunta és: què passarà amb aquest capitalisme neoliberal d'aquí a vint o trenta anys tenint en compte l'actual crisi sistèmica que està patint? És possible que el nostre llibre sigui, aleshores, una mena de crònica d'un sistema ja inexistent i que la gent, quan el llegeixi, se sorprengui de la nostra actual forma de vida. Una altra qüestió és si el sistema que succeirà l'actual neoliberalisme serà millor o encara pitjor que l'actual.

Ho estem veient a Alemanya i a altres països d'Europa i de la resta del món: la ultradreta està aconseguint guanyar el vot de sectors de la classe assalariada i treballadora. A Alemanya, per exemple, els ultres d'Alternativa per a Alemanya (AfD) estan infiltrant-se electoralment en determinats sectors industrials, tant a l'est com a l'oest del país. Al teu llibre anomenes aquest fenomen “gestió reaccionària de les crisis”. Què vols dir amb això?

Quan es produeixen crisis que afecten un grup de la nostra societat, una de les qüestions és com s'assimilen aquestes crisis. Posem-ne un exemple: quan en l'àmbit industrial es deslocalitzen determinades produccions a països amb costos menors, això és òbviament un problema per a la mà d'obra que treballa en la clàssica cinta de producció i no tant per als, per exemple, enginyers que s'encarreguen del disseny i del desenvolupament del producte. Si la cinta ja no roda al teu país, sinó que ho fa a Turquia, a Romania o a la Xina, els obrers de la teva fàbrica tenen un problema. I sorgeix la pregunta de com fer front a aquesta crisi. La variant d'esquerres seria organitzar-se i buscar una

resposta col·lectiva davant del capital, defensar els drets laborals; és a dir, es tractaria d'una assimilació col·lectiva de la crisi sobre la base de la solidaritat. Però també hi ha una possible resposta reaccionària basada en el nacionalisme i el racisme: si jo, com a treballador d'una fàbrica, veig que cada vegada ho tinc més difícil i que la competència no deixa de créixer, en lloc de buscar l'organització col·lectiva el que faré serà treure els colzes per mirar de defensar el meu lloc de treball costi el que costi. I si, al final, la meua nacionalitat o el meu gènere decideixen si puc continuar treballant en la cinta industrial, aleshores faré servir la meua posició privilegiada. Per exemple, si soc un home blanc i tinc posició preferencial sobre una dona procedent d'un país de fora de la Unió Europea, aleshores faré servir aquesta posició per defensar el meu lloc de treball. I això últim és el que jo denomino *gestió reaccionària de les crisis*.

Com creus que ha canviat la defensa dels drets laborals en un país tan industrialitzat com Alemanya, des de la caiguda del mur de Berlín i l'enfonsament del camp socialista oriental, al llarg dels últims trenta anys de neoliberalisme imperant?

Diria que la ideologia racista i nacionalista ja existia a Alemanya fa trenta anys. També diria, però, que aleshores a Alemanya encara quedava una mena de consciència de classe dels treballadors de la indústria amb interessos compartits i amb un Partit Socialdemòcrata que consideraven el defensor d'aquests interessos. És a dir, aleshores encara existien una sèrie d'elements culturals i econòmics d'unió que van permetre que els ja esmentats racisme i nacionalisme hiperindividualista no poguessin articular-se de manera tan forta com en l'actualitat. La capacitat organitzativa dels sindicats a la indústria era, a més, més gran; una capacitat que ha estat desmantellada al llarg de les últimes tres dècades amb la flexibilització del mercat de treball i la introducció de treballadors temporals -és a dir,

amb mesures neoliberals tirades endavant pel Partit Socialdemòcrata alemany o amb la seva necessària col·laboració. Així es van destruir punts de connexió entre els membres de la classe treballadora i també una certa perspectiva política.

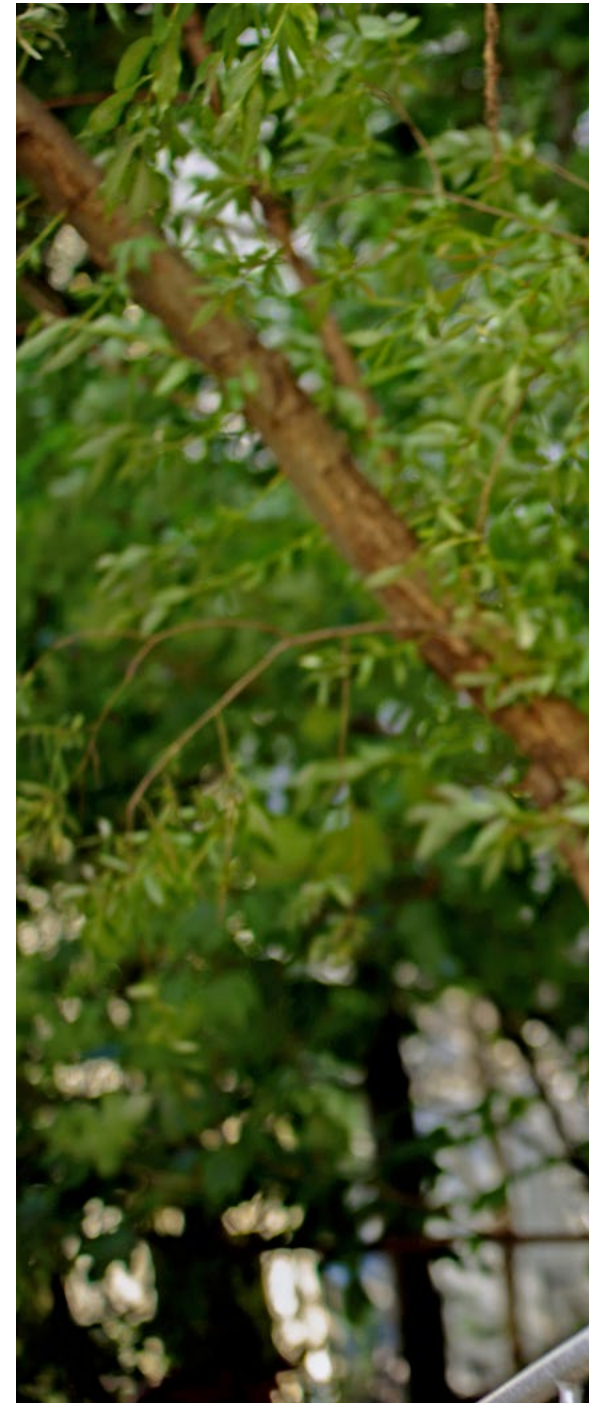
Sempre parles de les “quatre grans crisis” per explicar l'ascens electoral de la ultradreta a Alemanya, un marc teòric que potser també podria aplicar-se a altres països europeus. Parles de la crisi del capital -o crisi del capitalisme-, la crisi del conservadorisme -la incapacitat de conservar el seu electorat tradicional-, la crisi de representació -o la postdemocràcia- i la crisi social generada per la crisi econòmica i de deute.

Sí, i continuo pensant que aquestes quatre crisis segueixen sent centrals i expliquen l'ascens d'AfD, tot i que és un model teòric que encara no està tan cat i en el qual continuo treballant. Hi he afegit, per exemple, que aquestes quatre crisis són subcrisis d'una crisi de l'hegemonia, un concepte que es pot aplicar clarament, per exemple, en el cas de la Unió Europea. Parlem d'una situació en la qual el poder i els poderosos no saben ben bé en quina direcció han de continuar, en la qual les velles institucions perden legitimitat però encara no sorgeixen noves institucions ni noves ideologies. Durant les meves conferències he rebut moltes vegades la crítica sobre que no hi he inclòs la crisi de les esquerres o de la socialdemocràcia, i, efectivament, en podríem discutir.

Tenint en compte les conseqüències que han tingut les reformes neoliberals en el mercat laboral durant les últimes tres dècades, no creus que la crisi social és la principal raó que explica l'ascens ultradretà a Alemanya, i també a la resta d'Europa i del món occidental?

No estic segur que n'hagi estat la principal raó, però en tot cas és un punt molt important. Jo vaig atorgar especial atenció a la crisi social perquè crec que és la crisi de la qual la ultradreta d'AfD podria aconseguir més rèdit polític en el futur. Pensem, per exemple, en l'actual situació que estem vivint amb la pandèmia i en la crisi econòmica que ja ens ve damunt. Estem davant d'una situació en la qual podran avançar electoralment tant forces esquerranes com forces ultradretanes. Així ho demostra la història. Per això, sempre poso una especial atenció en l'anomenada crisi social i en l'anàlisi de la dimensió de classe en l'ascens de la ultradreta. Ara sabem que AfD, per exemple, té actualment un sostre electoral del 20%, que aproximadament és el mateix percentatge de població que té posicions nacionalistes i xenòfobes a Alemanya, com han demostrat diversos estudis. Les forces ultradretanes com AfD aconseguiran trencar els seus sostres electorals si es converteixen definitivament en forces feixistes; és a dir, si es fan seva la qüestió social, com ha fet parcialment la Lliga de Salvini a Itàlia -tot i que quan va arribar al poder va practicar una política econòmica neoliberal. Que forces ultres ofereixin un discurs social destinat als més pobres i dèbils, especialment quan les forces d'esquerres són més febles -com és el cas ara mateix a Alemanya-, és un perill real. Per això, en temps de crisi és més important que mai tenir una alternativa socialista clara i forta; si no existeix, la ultradreta tindrà molt bones cartes.

Creus, per tant, que la qüestió social és el principal repte i la major amenaça que enfronten Alemanya i Europa en els pròxims trenta anys? La desigualtat social és fonamental, una qüestió decisiva per al capitalisme, perquè, com ja sabem,

és un sistema basat en la contradicció entre treballadors i treballadores assalariades, per una banda, i empreses de caràcter capitalista, per una altra. El capital s'ha aprofitat de l'expropiació de la plusvàlua produïda pel treball de grans capes de la població. D'aquesta manera sempre apareix una desigualtat social, i això representa una contradicció del capitalisme que sempre hi és.

I la crisi climàtica?

Els últims anys ens han demostrat, almenys a mi personalment, que la qüestió ecològica suposa un problema per al capitalisme si més no tan important com el de la desigualtat. Jo formo part dels grups d'esquerra que s'ocupen de temes relacionats amb la qüestió de classe, i he de reconèixer que no vaig parar prou atenció a la temàtica mediambiental. Els actuals moviments socials dedicats a la lluita contra el canvi climàtic i l'escalfament global han reforçat, però, el pes de l'ecologia en grups d'esquerra ocupats tradicionalment amb qüestions de classe. I això és absolutament necessari, perquè igual que veiem en la desigualtat social opressió i explotació d'éssers humans so-

“ ”

Ens fan creure que pots passar de ser rentaplats a multimilionari només posant-hi molt d'esforç

Les velles institucions perden legitimitat però encara no en sorgeixen de noves ni noves ideologies

bre altres éssers humans, en la qüestió ecologista veiem una explotació de la natura i dels recursos del planeta. Hi veig una certa semblança, entre les dues qüestions: no pots explotar infinitament els recursos de la terra sense destruir els mitjans de subsistència per a la vida humana. Veig dues contradiccions fonamentals de l'actual capitalisme: una és l'explotació dels éssers humans per altres éssers humans, la conseqüència de la qual és la desigualtat social, i una altra és l'explotació de la natura per l'ésser humà, la conseqüència de la qual és la destrucció del planeta. Crec que seran els dos principals temes socials, no dels pròxims trenta anys, sinó del proper segle -si el capitalisme encara existeix d'aquí a cent anys, és clar.

Ho vam veure amb gran claredat en el cas de Grècia amb l'arribada de Syriza al poder: la victòria de l'esquerra alternativa no és cap garantia de canvis estructurals ni d'un canvi de model econòmic i social. La pregunta és, per tant, inevitable: hi ha realment una sortida parlamentària al neoliberalisme, és a

“ ”

No només es tracta d'assolir el poder polític i econòmic, sinó també de tirar endavant un autèntic canvi social

Necessitem un canvi radical que posi en dubte les relacions de propietat i la concentració de la riquesa

dir, a través de la participació en les eleccions i l'arribada democràtica a les institucions?

Vinc d'una tradició d'esquerres que ha posat l'accent històricament en els moviments socials i en el treball polític de base, però no soc un crític acèrrim de l'Estat ni dels partits polítics. Crec que és necessària una dialèctica entre moviments socials i partits. Tanmateix, també crec que el capitalisme està tan profundament arrelat en les estructures socials, econòmiques, polítiques, ideològiques i culturals que serà molt difícil canviar aquest sistema -o eliminar-lo- d'una manera reformista i progressiva al llarg dels anys que vindran.

Aleshores, com s'ha de canviar o “eliminar”?

Honestament, crec que necessitem un canvi radical, una convulsió o una mena de revolució a tres nivells fonamentals. En primer lloc, una reforma radical del sistema econòmic que posi en dubte les relacions de propietat i la concentració de la riquesa, que col·lectivitzi les indústries claus per a la societat i que faci comunitaris elements bàsics per a la vida humana com ara la sanitat o l'aigua potable. En segon lloc, una reforma radical del sistema polític basada en una democràcia de base que faci desaparèixer institucions de falsa aparença democràtica, com per exemple la Comissió Europea -aquí sorgeix la qüestió sobre si el parlamentarisme és la forma més democràtica d'organització política o si existeixen altres formes de participació política que ho són més, com per exemple el confederalisme democràtic que es practica al Kurdistan. I en tercer lloc, necessitem un canvi social que estableixi noves relacions entre éssers humans que ja no estiguin basades en l'individualisme ni en la competitivitat ni en l'anomenat “sistema del colze”, un sistema que reflecteix les relacions de dominació basades, per exemple, en el gènere o en altres formes de poder. Aquesta última dimensió ha estat descuidada pels moviments d'esquerres i revolucionaris al llarg dels últims 100 o 200 anys. És a dir, actualment ja no només es tracta d'assolir el poder polític i econòmic, com va ocórrer amb la Revolució Russa del 1917 i l'arribada de la Unió Soviètica, sinó també de tirar endavant un autèntic canvi social. Evidentment, no es pot cometre l'error de concentrar-se només en aquesta última dimensió social i oblidar l'econòmica i la política, perquè sense aquestes últimes dues no tindrem un canvi radical. I això últim és precisament el que necessitem: el capitalisme té un poder absolut, s'ha aferrat al poder absolutament a tots els nivells, i per tant els moviments oposats al capitalisme també han de perseguir una posició absoluta a tots els nivells. I aquest últim objectiu supera clarament les possibilitats que ofereixen el parlamentarisme o determinats partits polítics. ●

a doble espai

Galeristes, 'millennials' i els descendents bastards de la cultura capitalista

Mentre la cultura sigui vista com una indústria, seguirem reproduint-hi l'esquema capitalista. És el moment de propostes valentes

Ibán Martínez Cárcelos | @IbnMartnez
Etnomusicòleg

Per al ministre de Cultura, Rodríguez Uribe, la recuperació del sector cultural ha d'enfrontar-se a un doble repte: facilitar als ciutadans l'accés a la cultura en condicions segures -amb mesures específiques per a les diferents situacions- i assegurar la viabilitat de les empreses del sector cultural. Les proclames del ministre no deixen d'il·luminar un horitzó: en cultura hi ha uns consumidors i uns productors. Si l'impuls del ministre té intenció de posar la cultura al servei de la recuperació, serà sota els mateixos paràmetres que han objectivat en productes la majoria de pràctiques socials. Per allunyar-nos d'un esquema capitalista de la cultura, hauríem d'obrir el pla i tenir clar que la cultura és més que una indústria.

Des d'una perspectiva antropològica, tal com estudia Clifford Geertz, la cultura són les pràctiques que poden ser apreses i ens donen un mar de referència per relacionar-nos. Des d'una visió àmplia, les societats industrials han dotat les múltiples pràctiques socials de diferents estatus, valorant les unes per sobre de les altres. A les pràctiques culturals que han estat assenyalades com a prioritàries se les ha organitzat amb l'etiqueta de cultura i s'han valorat des de l'exercici de la patrimonialització. La idea de patrimoni ha tingut múltiples enteniments, dels quals podem incidir en dos: l'ús de la cultura com a eina creadora d'identitat per a un determinat projecte polític i com a procés de mercantilització. Les institucions culturals han estat capitals per explicar a les generacions futures una comprensió del seu lloc en el món. És a dir, què expliquen les institucions de nosaltres mateixos i dels nostres predecessors? Moltes institucions han utilitzat la cultura per crear un relat sobre allò amb el que val la pena identificar-se i recordar. L'altre costat d'aquest exercici ha estat l'amnistia dels models i els referents que han resultat molestos al poder.

Moltes institucions han utilitzat la cultura per crear un relat sobre allò amb el que val la pena identificar-se i recordar

D'altra banda, Fabien Van Geert, Xavier Roigé i Lucrecia Conget Iribar (2016) ens expliquen com el patrimoni també es pot entendre des del seu valor d'ús, el qual podia arribar a donar una rendibilitat econòmica. Per inferir com funciona la cultura com a etiqueta des de les lògiques de mercantilització, David Harvey (2001) explica que es produeix una il·lusió respecte als productes culturals, se'ls atorga una creativitat especial, diferenciant-los així de les mercaderies ordinàries. Més enllà d'aquesta projecció, ens trobem amb el *renda de monopoli* per manera en què aquests creen un nexa existent balització capitalista, lupaments econòmics i l'evolució dels tural i els valors

La renda de monopoli es revela quan durant un temps extens cap dels actors so-

/ ANNA GRAN
@annagran_

cials comercialitza un article únic. Això succeeix quan algun recurs o una ubicació és singular. Marx sosté que l'exemple més obvi és la vinya que produeix un vi d'extraordinària qualitat, que es pot vendre a preu de monopoli. En el cas dels productes culturals, aquest monopoli se sol lligar al sòl; és a dir, un determinat producte cultural associat a un lloc pot generar un preu de monopoli, ja que se li argumenta una autenticitat -recordem que el concepte d'autenticitat és una eina analítica per visibilitzar els elements seleccionats de forma arbitrària. D'aquesta manera, es crea una escassetat d'un determinat producte cultural, ja que només pot ser en associació a un lloc limitat. No és el mateix escoltar flamenc a l'Albarraquí que a Tòquio. El lloc és part del producte. Quan surt al mercat un Antonio López, en ell es projecta el bagatge patri d'un imaginari pictòric espanyol.

Aquests dos vectors -la construcció identitària i l'ús mercantil-, després de la crisi del coronavirus, poden ser fonamentals per al desenvolupament d'una nova comprensió identitària. La projecció de nosaltres mateixos com a productors i/o consumidors marcarà una tendència per definir allò que és ser espanyol, català o murcià; una tasca que per part dels governs anteriors s'ha desenvolupat des de la negligència de qui ignora les possibilitats de les seves funcions. Si donem per bona l'anàlisi de José Luis Villacañas i entenem Espanya com una nació tardana, el projecte de l'actual govern, sustentat en aquesta lògica capitalista, estarà ometent una vegada més la seva capacitat per generar nació i la seva funció democratitzadora, ja que seguirà sense dignificar pràctiques culturals que tradicionalment han estat ocultes a l'imaginari col·lectiu.

L'últim gran pla estatal per exercir un abús de la memòria es va realitzar durant el franquisme a través de les escoles de Música y Hogar. L'equip impulsat per García Matos va realitzar unes recopilacions molt superficials que van acabar per transformar certes pràctiques culturals en uns productes de caràcter nacionalcatòlic, un pla que no va ser contestat durant la transició ni posteriorment. El següent pla significatiu no es basava en

l'abús de memòria, sinó d'oblit. Durant els anys de mandat de Felipe González no es va donar continuïtat a les trames comunitàries sorgides en els anys anteriors al seu govern, tal com ens revelava l'informe Petras.

Abans d'afrontar la disjuntiva de transformar les institucions o crear nous espais de desenvolupament cultural, hem d'assenyalar que si no es permeten establir nous referents culturals, es continuarà assenyalant aquells que senten una espanyolitat no normativitzada per les actuals institucions i se seguirà agreujant la intolerància respecte a les nacionalitats obligades a conviure en l'Estat espanyol. Recordem que venim d'una situació on aquest no reconeixement per part de les institucions culturals es va agreujar en basar les principals polítiques culturals en els *elefants blancs*, és a dir, en projectes que van derivar en construccions infrautilitzades i en procés de degradació. Tal com ens expliquen Gil-Manuel Hernández i Joaquim Rius-Ulldemolins, pretenien abanderar projectes culturals de masses d'una manera sobredimensionada. Tot això amb la idea de situar en el mapa un lloc establint una política cultural d'oferta i no tant de demanda, una oferta associada a una idea de la cultura turística.

Mercantilitzar la cultura sobre els espais urbans s'ha demostrat que desarticula les relacions comunitàries. Hem de deixar de pensar en la cultura com un objecte dignificador mitjançant el seu consum. És urgent que les institu-

Els galeristes i els sindicats de la cúpula de l'art haurien de baixar de la seva torre d'ivori i implicar-se políticament

cions culturals, tant a l'Espanya com a Catalunya, dotin d'una estructura sòlida que permeti generar propostes inesperades per a les mateixes lògiques institucionals, donant veu a col·lectius no institucionalitzats. Els galeristes i els sindicats de la cúpula de l'art, abans d'exigir, haurien de baixar de la seva torre d'ivori, abandonar la seva proposta postfordista i implicar-se políticament. El poder, perquè sigui real, s'ha d'exercir, i sense una proposta valenta la cultura com a generadora de nació estarà en mans dels de sempre. Hi ha qui pensa que és naïf pretendre que les institucions actuaran darrere de la pluralitat i l'inesperat. Probablement tenen raó, però això no ens ha de dissuadir de seguir assenyalant el camí cap al decreixement del consum cultural i, més enllà de potenciar les possibilitats d'entendre les pràctiques culturals com aquesta capacitat que tenim tots d'expressió social, hem de recuperar allò que les societats industrials ens van desposseir i actualitzar-ho. ●

pàgina oberta

La bombolla de la crisi de les cures ha petat

Carla Alsina Muro | @ahurea_
Sociòloga feminista

Formo part d'un llinatge d'infermeres, llevadores, on l'àvia feia de cap de la tribu; una estirp de dones que van dedicar-se des de diferents vessants a la infermeria. La *mater familias*, l'àvia Maria, va ser practicant, va fer autòpsies i va fer néixer molts i moltes surienques. Deia sovint que havia vist el cul de mig poble. La meua mare va explicar-me la seva vocació des de ben petita, i l'estatueta d'infermera de la seva promoció avui encara corre pels prestatges de la casa familiar.

L'altre dia, dinant amb la Mercè, li explicava com se m'ha fet de present aquest llinatge en aquest moment en què s'ha posat sobre la taula com és d'essencial aquesta feina. "Que curiós que besàvia, àvia, tietes i mare fossin totes infermeres", li dic. "Era de les poques sortides professionals i dignes que tenien: o mestres o infermeres", em contesta. La infermeria s'entenia com un saber menor, complementari a la medicina, unes dones formades per ajudar homes a fer la feina de veritat. Margalida Miró explica com durant el franquisme la infermeria s'ensenyava com a "mà executòria i prolongació del cervell del metge" i que la identitat de la infermera s'havia de basar en l'anonimat, ja que la rellevància i la virtut de poder destacar només estava reservada al metge.

Les històries que han explicat tota la vida les dones infermeres de la meua família contradiuen de ple aquesta subordinació i aquesta manca d'identitat pròpia. Va sent hora que fem un *donatge* a totes aquestes professions que han contribuït a cuidar, guarir i, per què no, fer avançar la ciència i la societat.

La Montse, la tieta, porta més de mitja vida dirigint residències de gent gran, i aquests mesos d'estat d'alarma, des de la seva jubilació, no ha deixat aquests aprenentatges enrere i els ha posat al servei de la crisi que s'ha obert en aquest àmbit arran de la pandèmia. L'atenció a la dependència és un àmbit de treball de les cures imprescindible perquè la vida social funcioni, dia a dia.

Durant el segle XX, a Occident, la població ha guanyat trenta anys d'esperança de vida. Si passes els esculls de morts per càncer o de mort per

alguna disfunció orgànica abans dels 70 anys, és molt probable que superis els 85, els 95 i fins als 100 anys, i és especialment en aquesta darrera etapa vital quan la gent necessita més assistència i suport. No només per a les tasques més actuals i complexes, com xatejar per internet o fer una trobada per videoconferència, sinó que aquest suport es torna necessari, sobretot, en les tasques més senzilles de la quotidianitat, com cuinar, menjar o rentar-se.

Com deia Amaia Pérez Orozco fa pocs dies a la Comissió de Reconstrucció del Congrés dels Diputats, aquestes tasques de cura són necessàries cada dia, cada hora, i no es poden aturar. Les anomenava la cara B del sistema. La feina de cuidar la gent gran recau sobretot en els membres de la família. Aquest sistema de cures informals s'ha ocupat històricament de resoldre les necessitats de cura i, com bé sabem, històricament ha recaigut sobre dones o s'ha repartit desigualment. Si passaven a formar part del mercat de treball, han estat mal pagades i no s'han reconegut socialment com a necessàries.

I en aquesta manca de reconeixement, en aquest allargar la vida sense tenir en compte les necessitats de les persones associades a la vida en el seu dia a dia, és on la bombolla de la crisi de les cures ha petat. S'ha fet insostenible i inclús insuportable la desatenció de l'atenció a la depen-

dència, la cara més obscura d'un desig d'immortalitat, l'ombra del privilegi de qui pensa en unes polítiques d'atenció des del millor preu, la rebaixa més gran per externalitzar un servei que, avui dia, sabem que és essencial.

Parlo amb la Montse i em diu que ella és de les que pensa que les residències de gent gran són llocs de vida i que hem de fugir del risc de sanitaritzar-les molt perquè solem unir vellesa amb malaltia, i no sempre és així. Hi ha persones grans que poden tenir malalties, però envellir no és una malaltia. Si com a societat no ho veiem així, no dignifiquem la vida en aquesta etapa. M'explica que el model d'atenció centrada en la persona, si s'apliqués de veritat, ajudaria a potenciar l'autonomia en la presa de decisions de la gent gran, posant la mirada en les capacitats que encara tenen, i això dona significat al temps de vida, la vida viscuda, el present en la vellesa.

Almudena Hernando suggereix en l'arqueologia de la identitat que el que anomenem ritus primitius dels nostres avantpassats els feien molt capaços i capaces de navegar pels camins de la complexitat identitària i més hàbils per acceptar els canvis vitals, també en l'ancianitat i la finitud de la vida i el camí cap a la mort. El nostre model civilitzatori ha exclòs aquesta última etapa vital, ja que la vida de les persones no productives no té valor i a sobre és l'etapa de la

vida en què gastem més recursos de les administracions sense aportar-ne de manera material.

La crisi de les cures ha petat, ja ho hem dit. Aquests dies hem vist com s'ha donat veu a molts familiars de persones grans que, indignats per la manca de recursos, la limitada infraestructura dels centres, la manca d'equips amb bona formació i l'insuficient personal per atendre totes les dimensions de la persona i tantes altres mancances, han posat el crit al cel i fins i tot han denunciat aquests centres les persones que hi treballen. No puc posar-me a la seva pell, el que sí que puc dir és que aquestes mancances no són noves.

Ens hem de preguntar què hauria passat si haguéssim pensat i articulat el funcionament de les residències com a llocs per viure-hi bé. La Montse em segueix fent reflexionar: considerem les persones grans dignes, malgrat les limitacions físiques i psíquiques? Les administracions reconeixen la necessitat d'equips multidisciplinaris formats a molts nivells? Estem relegant l'atenció a la dependència a empreses grans, filials de corporacions, fons d'inversió, i aquest sector és incompatible amb la dignificació i la dignitat.

La reflexió és material i també filosòfica, així com el repte que ens toca encarar com a societat. L'economia feminista ens fa pensar des de les necessitats i els desitjos. Esperem que pugui ser així. Els nostres i les nostres grans s'ho mereixen. ●

“

Hi ha persones grans que poden tenir malalties, però cal refermar que envellir no és una malaltia

/ ESTHER AGUILÀ
@eszerda

Trencant els silencis del suïcidi

/ EMMA CASADEVALL
@emmacasadevall

En una societat que viu d'esquena a la mort, la decisió de llevar-se la vida genera tanta por com incomprensió. Malgrat els estigmes, hi ha entitats que han decidit posar llum sobre el fenomen

Esther Bermejo | @estherbm82

El suïcidi és una conducta que ha acompanyat l'ésser humà al llarg de la història i que és present en totes les cultures. Tot i així, segueix sent tractat com un tabú en la majoria de societats. Ja a l'antiga Grècia va ser una qüestió polèmica per a les diferents escoles de filosofia, i el mateix Sòcrates, qui no estava d'acord amb l'acte suïcida, va preferir llevar-se la vida a ser executat o a haver de fugir d'Atenes quan l'estat el va

sentenciar de mort. El cristianisme, que declara que la vida és un regal de Déu, considera el suïcidi un pecat, i és sota aquest prisma que s'ha creat el marc legal i moral que dona forma al nostre pensament i judici encara avui dia en les societats occidentals. Així ho observa Simon Critchley, que recorda en la seva obra *Apunts sobre el suïcidi* que, tot i que la majoria d'estats l'han despenalitzat, aquest acte segueix sent vist com "una mena de fracàs que provoca astorament".

Malgrat que unes 800.000 persones se suïcidin cada any i que una extensa xarxa de contactes se'n vegi afectada, el fenomen encara acusa una notable invisibilitat i, quan es mostra, en poques ocasions escapa d'estereotips i clixés. Critchley considera que ens manca el llenguatge adient per parlar amb honestetat sobre el suïcidi perquè es tracta d'un tema molt difícil d'abordar amb el pensament i alhora "profundament desagradable i morbosament ab- »

» sorbent”. No obstant això, ens trobem que darrerament la qüestió ha aconseguit colar-se a poc a poc en el debat públic i ha començat a qüestionar-se aquell lloc comú segons el qual parlar de suïcidi és una manera d'incitar a llevar-se la vida. Rere aquest canvi, segurament hi ha l'esforç d'entitats i col·lectius que fa temps que reclamen com a necessari un tractament transparent i lliure de prejudicis del fenomen.

Desmantant els clíxés

“El silenci al voltant de la problemàtica no fa més que empitjorar-la, ja que la persona que s'hi troba pensa que és l'única del món a qui li passa, tendeix a l'aïllament i no troba les eines per poder sortir de la situació”, explica Ariadna Rogero, responsable de premsa d'Obertament. Mitjançant el discurs social i les experiències en primera persona, aquesta entitat treballa des de 2010 per combatre els estigmes i la discriminació cap a les persones amb algun problema de salut mental.

El 2018, responent a l'interès de molts mitjans per la qüestió i per com abordar-la, van focalitzar el seu Observatori de Mitjans i Salut Mental en el suïcidi. Com a conclusions sobre el tractament mediàtic, destaquen la presència freqüent d'especulacions sobre les causes, la utilització d'imatges desafortunades -amb clíxés com els ponts o les vies de tren- i l'absència generalitzada de testimonis. “Les persones que han tingut una ideació o fins i tot una temptativa de suïcidi, després d'un procés personal de reflexió, són molt vàlides per aportar la seva experiència i desestigmatitzar-la”, explica Rogero.

Un dels activistes de l'entitat és Jofre Dodero, un músic de la Garriga de 58 anys que en fa tres que hi va arribar i que, assegura, rep un munt de peticions dels mitjans de comunicació per parlar de la seva experiència. “Les primeres intervencions van ser difícils perquè és un tema que no he elaborat gaire i parlar-ne et remou la vivència”, confessa, però afegeix que a poc a poc el malestar s'ha anat reduint. Destaca la dura soledat amb què es viu l'etapa prèvia a la temptativa de suïcidi, però també, en el cas dels supervivents, la posterior. “Si l'entorn no t'estira, acabes pensant que no tens necessitat de parlar-ne amb ningú, i si no ho exterioritzes sempre et queda una mena de dol pendent de fer”, explica. Assegura que, tot i que en el moment de la se-

va temptativa, vint anys enrere, va trobar suport en diferents recursos, va ser Obertament qui el va treure d'aquest silenci.

No és ell, però, l'únic cas en què l'activisme ha jugat una funció terapèutica. Niobe Portero, una jove badalonina de 28 anys, assenyala com a punt d'inici dels seus problemes de salut mental l'anorèxia, que li van diagnosticar als 13 anys. Als 21, les temptatives de suïcidi la van portar a ingressar en un hospital i a deixar els estudis que cursava. Després d'un any de teràpia, va conèixer Obertament, amb qui ha fet tasques de sensibilització a universitats i instituts, ha impartit xerrades i ha ofert formacions a periodistes. “L'activisme m'ha aportat molt i és un gran bene-

fici per a la societat; per això no vull parar”, explica. Valora haver pogut compartir la seva experiència amb persones que han passat per vivències similars i recorda la incomprensió per part de la seva família, que davant d'alguns comportaments la titllava de fracassada o histèrica. “Ara no em costa parlar dels meus problemes de salut mental perquè he fet un treball personal -explica-, però els vaig viure en silenci fins que vaig arribar al cim del malestar”.

Portero atribueix a la por el fet que no es vulgui ni esmentar el suïcidi, i considera que hi ha una aura macabra i un munt d'estereotips al voltant d'aquesta conducta. Davant d'això, reivindica la necessitat de mostrar a la gent que

“hi ha vida després de caure al pou”. Amb una feina i havent reprès els estudis, assegura que el treball de prevenció i lluita contra l'estigma l'han ajudat a reconciliar-se amb la Niobe adolescent i assenyala que cal posar-se en la pell dels joves per saber com abordar les qüestions de salut mental amb ells: “Si t'has d'obrir un canal a Instagram o TikTok, ho fas, però també has de parlar-los en el seu idioma”.

Relació entre suïcidi i gènere

Les dues activistes d'Obertament han patit la discriminació en primera persona i en diferents àmbits. Portero afirma haver-la viscut pels problemes de salut mental i per ser dona, ja que socialment s'associa molt sovint a “ser una extravagant, una histèrica o una sensiblera”. La interacció entre el gènere i la salut mental

Niobe Portero assenyala com a punt d'inici dels seus problemes de salut mental l'anorèxia, que li van diagnosticar als tretze anys

o el suïcidi no es manifesta tan sols en comentaris masclistes. Les estadístiques posen de manifest que els homes que es lleven la vida són el triple que les dones, unes dades que l'activista relaciona amb el fet que ells no puguin permetre's mostrar-se fràgils, tinguin menys diagnòstics de salut mental i, per tant, no puguin trobar l'ajuda que els cal.

Una mirada similar sobre el fenomen és la que aporta Adrià Rubio, tècnic en la promoció de la igualtat de gènere a l'Associació Catalana per a la Prevenció del Suïcidi (ACPS). “Crida l'atenció -explica- que malgrat que molts indicadors siguin més desfavorables per a les dones (salut física, salut mental, pobresa, etc.) siguin els homes els que més es lleven la vida”. Un dels objectius del seu treball a l'entitat és visibilitzar i investi-

gar la interacció entre gènere i suïcidi. Tot i així, com a tema d'investigació, assegura, “està a les beceroles”. Per això, de cara al novembre, l'ACPS està organitzant un fòrum titulat “Masclisme i salut mental”, que pretén obrir un debat sobre la qüestió.

A Rubio, supervivent d'una experiència vinculada al suïcidi, li interessa la relació entre aquesta conducta i la masculinitat tòxica, “que porta en si una vena agressiva que es combina amb una d'autodestructiva”, explica. Considera que la presència dels valors de la cura i de la relació amb la vida en les dones fa que aquestes tinguin en compte no només

els efectes del suïcidi en elles mateixes, sinó també en els altres. Aquesta diferència entre gèneres també es manifestaria en els mitjans lesius escollits per llevar-se la vida: mentre ells opten pels mètodes més

agressius i estridents, elles es decanten pels més discrets. “Sembla que la invisibilització opera fins i tot en aquest camp”, apunta Rubio.

L'ACPS va néixer el 2010 amb una visió que incorporava de forma integrada les diferents intervencions possi-

bles, i va ser pionera a l'Estat espanyol en un abordatge preventiu del suïcidi. Formada per professionals i voluntariat, ofereix serveis terapèutics tant a persones en situació de risc com a familiars i amistats, i or-

ganitza xerrades i campanyes de sensibilització. L'ACPS forma part, junt amb altres entitats i institucions, del grup motor que ha d'impulsar el pla de salut mental de Barcelona. Tot i valorar la iniciativa d'abordar estratègies conjuntes i coordinar el que s'està fent des de diferents àmbits, el tècnic es mostra escèptic amb alguns aspectes del pla, com que no s'estigui plantejant la creació d'un observatori del suïcidi. “No podem fer una intervenció social sense tenir una diagnosi clara ni podem visibilitzar un fenomen del qual no tenim dades empíriques”, denuncia.

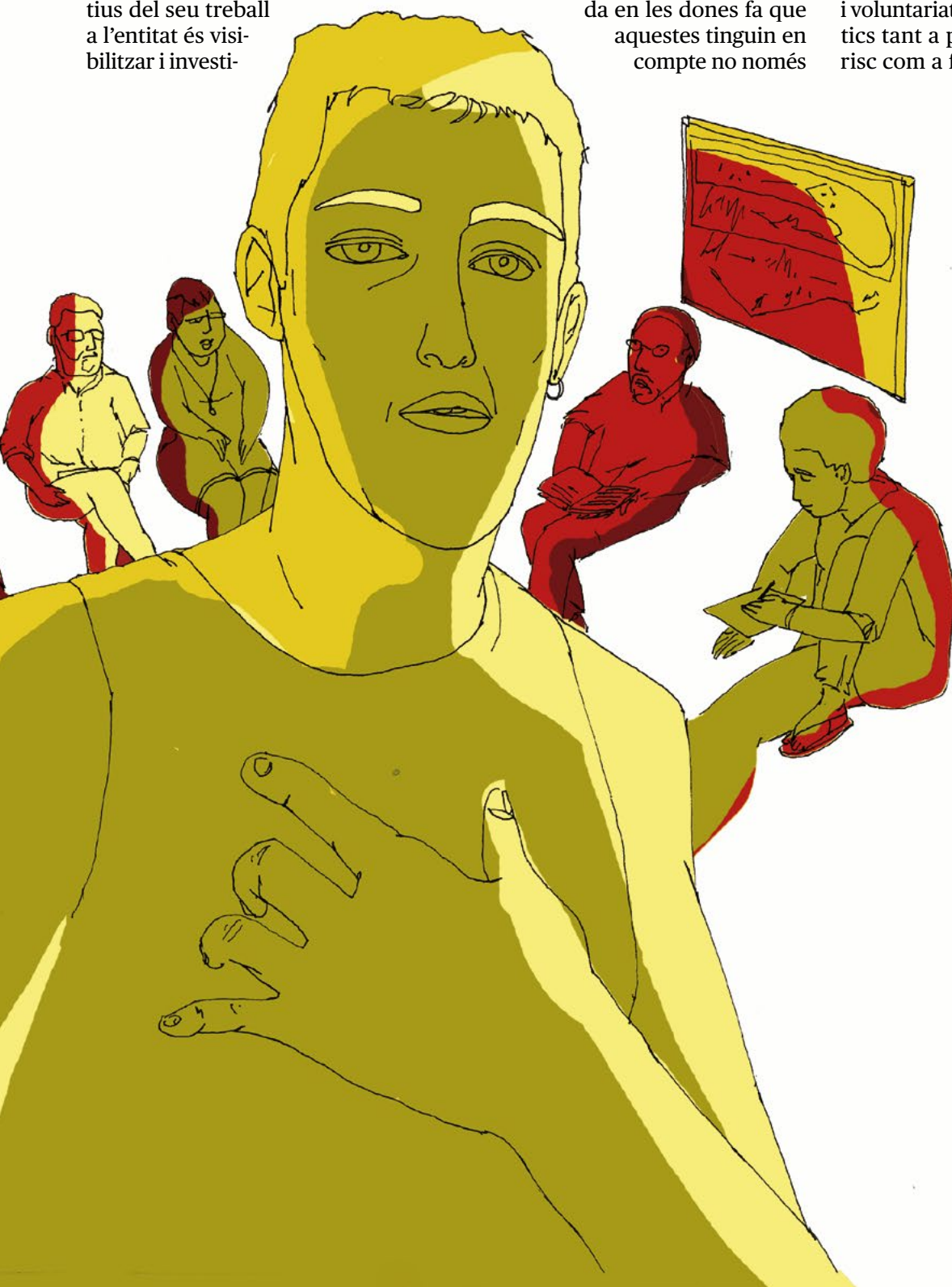
Suport per a les que ja no hi són

Si l'ACPS va sorgir per omplir el buit que hi havia quant a prevenció, Després del Suïcidi ho va fer empenya per la manca de recursos i d'informació amb què es troben les persones que havien perdut algun ésser estimat per aquest motiu. Així ho explica el seu vicepresident, Carles Alastuey, que va impulsar l'associació junt amb el seu germà i la seva cunyada deu anys després que el fill de la parella es llevés la vida.

Una de les seves línies d'actuació és la d'atenció i acompanyament a persones que han perdut algú per suïcidi. “Qui ha viscut aquesta experiència ha de gestionar un dol que sol ser complicat -amb molta angoixa generada pels perquè i el sentit de culpabilitat- i l'estigmatització no permet que aquest dol s'exterioritzi amb normalitat”. La intervenció, explica, s'orienta molts cops a autoritzar l'expressió d'aquests sentiments i a normalitzar-los. Es basen també en la pedagogia de la pèrdua, ja que, segons Alastuey, a la nostra societat li costa molt conviure amb la mort.

Aquest psicopedagog prefereix fugir de l'associació automàtica entre salut mental i suïcidi i prefereix parlar senzillament de “persones que travessen una crisi vital i emocional greu i que arriben a la conclusió que és millor llevar-se la vida que seguir vivint d'aquella manera”. Lamenta el silenci al voltant del fenomen, però també que quan se'n parli es tendeixi a menystenir o desautoritzar la conducta suïcida per ignorància. “Si hi hagués una pedagogia sobre les emocions i no visquéssim en una societat en què incomoda que una persona les manifesti, parlariem més del suïcidi i les persones que tenen una ideació s'adonarien que no estan soles”, conclou. ●

Un dels objectius de l'Associació Catalana per a la Prevenció del Suïcidi és visibilitzar la interacció entre gènere i suïcidi

La nova presa del Nil, a punt d'omplir-se d'aigua en disputa

Després d'una dècada de fracassos, Egipte, Etiòpia i el Sudan s'afanyen per arribar a un acord, amb les obres de l'embassament avançades i quan s'apropa la data per tancar les comportes

Marc Español | @mespanolescofet

Cada dia que passa, les aigües del Nil baixen carregades de més tensió. Des que Etiòpia va anunciar, ara fa una dècada, la intenció de construir en el seu tram de l'històric riu una mastodòntica presa que podria alterar-ne el cabal, tots els intents d'acordar amb els dos països riu avall, el Sudan i Egipte, com gestionar la instal·lació han estat en va. Ara, el marge de temps s'ha escurçat a només unes setmanes, ja que Addis Abeba es disposa a començar a omplir l'embassament aquest juliol. L'estret calendari obliga les parts a aconseguir en qüestió de dies allò que no ha passat en anys o veure's abocades a una nova escalada a la regió.

Aixecada sobre el principal afluent del riu, el Nil Blau, la Gran Presa del Renaixement Etiop està cridada a convertir-se, un cop completada, en la represa hidroelèctrica més gran de l'Àfrica. Gràcies a ella, Etiòpia calcula que podrà incrementar en un 115% la capacitat de generar energia, un augment que estima essencial per al desenvolupament del país. Però Egipte, que depèn de l'aigua del Nil en un 98%, tem que l'obra pertorbi el seu accés a aquest valuós recurs. Enmig d'ambdós, el Sudan es considera el país més afectat, sobretot per les conseqüències que l'obra pugui comportar en una presa sudanesa propera a l'etiop.

Segons les últimes dades facilitades per Etiòpia, la presa ja està enllestida al voltant d'un 73%, i el primer ministre del país, Abiy Ahmed, ha reiterat que tenen la intenció de posar-la en funcionament durant la segona meitat de juliol. Tot i que no és necessari que estigui acabada per arrencar motors, en els darrers mesos han planat dubtes sobre fins a quin punt l'estat actual de la presa permetrà que comenci a operar. En tot cas, de moment, no es preveu que una hipotètica arrancada, fins i tot si va més enllà del gest simbòlic, hagi de comportar efectes negatius per als veïns

del sud durant aquest any. Sigui com sigui, els terminis s'estrenyen per tancar un acord *in extremis*.

Els orígens

Etiòpia va començar a manifestar la seva voluntat de construir la Presa del Renaixement ara fa més d'una dècada. Malgrat les queixes d'Egipte i el Sudan, que no van ser consultats, ni l'ONU ni la Unió Africana van mostrar gaires ganes d'involucrar-se en la disputa, de manera que, a mitjans del 2011, Addis Abeba ja va posar la pedra fundacional de l'obra. Des d'aleshores, tots els intents de negociar han acabat fracassant, i la tensió entre les parts, amb una carregada retòrica nacionalista, s'ha mantingut elevada.

El sistemàtic fracàs de les negociacions per definir com es podia gestionar la presa, però, posa de relleu un problema de fons que transcedeix l'obra i, en certa manera, l'aigua del Nil.

Segons les últimes dades facilitades per Etiòpia, la presa ja està enllestida al voltant d'un 73% i es podria començar a omplir

El sistemàtic fracàs de les negociacions sobre la gestió de la presa posa de relleu un problema de fons entre els països implicats

Durant bona part del darrer segle, Egipte va ser la principal potència de la regió, una fortalesa que es va traduir en una successió d'acords per a la gestió i distribució de l'aigua del riu molt favorables als seus interessos. Amb l'excepció del darrer dels pactes, que va ser signat amb el Sudan el 1959, la resta de veïns riberencs han estat sempre ignorats.

Així, quan van començar a independitzar-se, molts van qüestionar la legitimitat d'uns acords percebuts com un vestigi colonial. El Caire els considera drets històrics vàlids d'acord amb el dret internacional, i el seu rebuig a revisar-los va conduir al fet que alguns dels anteriors països signessin acords paral·lels; una amenaça per a Egipte per ser l'últim país on arriba el riu. “Encara que no ho plantegin obertament, sinó camuflat darrere les negociacions de la presa, Egipte busca imposar a Etiòpia els tractats colonials, que li concedeixen poder de veto [a projectes al Nil] i el tractat de 1959”, assegura l'etiòp Demudava Tekuya, doctorand en dret internacional a la McGeorge School of Law dels Estats Units.

En aquest context, a més, la relació de força entre les parts també ha canviat. Avui, la influència regional d'Egipte es basa només en el record d'un passat cada vegada més llunyà. Per davant seu, països com Etiòpia s'erigeixen en grans potències emergents. La dècada que ha transcorregut des que Addis Abeba va col·locar la primera pedra de la presa fins a l'actualitat ha reflectit aquesta davallada del poder de l'Egipte, impotent i incapaç de pertorbar per cap mitjà els plans d'Etiòpia, que, a més, compta amb el suport de gairebé tots els països riberencs. “[Tota aquesta disputa] té a veure amb la lluita entre Egipte i Etiòpia per l'injust *statu quo* actual”, apunta Tekuya. “Ara per ara, Egipte i el Sudan utilitzen totes i cada una de les gotes d'aigua [del Nil] sense deixar res a Etiòpia”. I continua: “El projecte de la Presa del Renaixement té el potencial per a canviar això”.

El cas més il·lustratiu d'aquest gir en les aliances ha estat el Sudan. Inicialment, el país es va oposar a la presa gairebé com un acte reflex. Però Khartum va reconsiderar ràpidament la posició i, malgrat exigir un acord a tres bandes, és favorable a l'obra. Tot i que el seu gir també és degut al fet que la presa podria reportar-li grans beneficis en el futur, sobretot en agricultura –el gran temor d'Egipte–, l'alineament amb Addis Abeba representa un històric cop diplomàtic i simbòlic per al Caire.

Les negociacions

A Egipte, gairebé una dècada després d'infructuoses converses amb Etiòpia, hi ha un sentiment bastant estès que la supèrbia mostrada inicialment, tant a la taula de negociació com a escala regional, ha estat contraproductiva a la llarga, ja que ha col·locat el país en una situació de debilitat, sense aliats compromesos, i ha obligat a acceptar un fet consumat.

L'alineament del Sudan amb Addis Abeba representa un històric cop diplomàtic i simbòlic per al Caire

Un cop constatat el fracàs del diàleg, Egipte va elevar la qüestió al Consell de Seguretat de les Nacions Unides

En aquest sentit, durant els darrers deu anys només s'han aconseguit dues fites diplomàtiques significatives, que, tot i això, no s'han traduït en cap acord final. La primera d'elles, el 2015, fou una declaració de principis mai implementada que, de fet, no adreçava els problemes de fons de l'aigua del Nil. La darrera va tenir lloc el passat febrer, quan aparentment Egipte, Etiòpia i el Sudan van estar a punt de signar un acord a Washington. En l'últim sospir, però, la delegació etiòp es va retirar i l'acord només el va signar Caire.

L'última ronda de negociacions va tenir lloc al juny. Però, de nou, les parts van ser incapaces d'arribar a un acord després d'una setmana de converses i malgrat els esforços titànics per intentar apropar posicions per part del Sudan, l'actor que porta ara mateix la veu cantant en les negociacions, per la seva sintonia amb les dues capitals. Un cop constatat el fracàs del diàleg, Egipte va elevar la qüestió al Consell de Seguretat de l'ONU i va demanar a l'òrgan que busqués una solució a la crisi, en un moviment rebutjat per Etiòpia, que nega que el fet de començar a omplir la presa constitueixi una amenaça per a la pau. També el Sudan s'ha desmarcat del moviment del Caire i prefereix continuar negociant. Finalment, els tres països van acordar –després d'una reunió entre els seus respectius màxims dirigents– intentar arribar a un acord abans que Etiòpia faci bo l'anunci de començar a omplir la presa a mitjans de juliol, un esforç a contrarellotge de conseqüències encara ara difícils de preveure.

“Un acord legal vinculant i una gestió conjunta d'aquest recurs comú són necessaris”, considera un diplomàtic egipci proper a l'equip de negociació del país, que prefereix no donar el seu nom, i que insisteix en la via del diàleg. “Quan es tracta d'un element tan essencial per a l'existència com és l'aigua, la coordinació ha de prevaldre per davant de l'ús interessat de qualsevol de les parts,” opina. ●

La fam **amença** Síria

La sobtada devaluació de la moneda nacional ha provocat un empobriment de la ciutadania, per a qui productes bàsics han esdevingut béns de luxe

Oriol Andrés Gallart | @oriolandres
Beirut

Sempre mostrant rapidesa i agudeses, activistes i tuitaires de Síria han fet córrer per les xarxes imatges d'una persona enrotllant-se un cigarret amb mil lliures locals. Una altra fotografia mostrava dos bitllets, un amb la cara de Bashar al-Assad i l'altre amb la del seu pare, Hafez al-Assad; junts, valien menys d'un dòlar. Rebel·lia i sàtira que reflecteixen, però, una dura realitat sobre el terreny: la sobtada i brutal devaluació de la moneda a Síria està provocant fam entre la ciutadania. Segons advertia recentment l'Organització Mundial de la Salut (OMS), nou de cada deu sirianes viuen per sota del llindar de la pobresa, és a dir, amb menys de dos dòlars diaris.

En el cas de Salah -qui prefereix no donar el seu nom real per seguretat-, amb prou feines té un dòlar al dia per intentar alimentar una família de cinc persones. El seu salari de professor els permetia viure dignament fa una dècada, però, amb el canvi actual, les 63.000 lliures que percep mensualment es tradueixen en uns 25 dòlars. Encara sorprèn per la sobrevinguda pobresa, assegura des de Damasc: "Només em puc permetre comprar una mica d'aliments bàsics com el pa, el sucre, l'arròs, l'oli, el llard, el te i unes quantes verdures". Productes com la carn s'han convertit en béns de luxe, mentre per xarxes socials es va fer viral la imatge d'una síndria en un supermercat a Damasc amb un preu de 19.000 lliures, gairebé un terç del salari de Salah.

Aquest pare de 42 anys es queixa, a més, que "el monopoli dels comerciants" ha empitjorat la situació, una denúncia habitual aquests dies a Síria. Molta gent considera que els grans homes de negocis -en general propers al règim- han estat especulant i lucrant-se en temps d'escassetat, fins i tot amb la cistella de productes subvencionats.

Segons dades de les Nacions Unides, els preus dels aliments s'han disparat més d'un 115% en menys d'un any i manquen productes bàsics i medicaments. En un país on gairebé set milions de persones són desplaçades internes degut a la guerra i uns 11 milions necessiten ajuda humanitària,

aquest increment ha causat estralls. Com explica la doctora Akjemal Magtymova, representant de l'OMS a Síria, "9,3 milions de persones pateixen a Síria inseguretat alimentària, una xifra que ha patit un augment d'1,4 milions en només els darrers sis mesos".

Fluctuacions monetàries

Gairebé una dècada de conflicte ha empobrit Síria i ha destruït les infraestructures del país, però, paradoxalment, han estat aquests mesos inicials de suposada recuperació els més devastadors per a les finances del país. Al-Assad està guanyant la guerra però està perdent l'economia. Així, abans de la revolta popular del 2011, un dòlar equivalia a unes 50 lliures sirianes, un valor que es va anar incrementant a poc a poc durant la guerra. Però ha estat aquest any quan, en poques setmanes, ha escalat ràpidament, fins a cotitzar, al juny, per sobre de les 3.000 lliures.

Segons dades de l'ONU, els preus dels aliments s'han disparat un 115% en menys d'un any i manquen productes bàsics

Les sancions internacionals contra el règim han empitjorat la situació, ja que s'han dificultat les importacions

De fons hi ha l'esgotament de les reserves en divises de l'Estat sirianès, que Bashar al-Assad ha usat per finançar la guerra. Hi ha també el pes de les sancions internacionals contra el règim, que han dificultat les importacions. I, sens dubte, hi ha la corrupció i el clientelisme rampant de la classe dirigent. Però el que explica en bona part el sorprenent augment recent és la crisi financera al veí Líban, on des de fa mig any els bancs han aplicat un *corralito* encobert i no permeten a la clientela retirar els seus propis fons en dòlars. "El Líban ha estat el principal canal econòmic [de Síria] durant la guerra. La majoria d'homes de negocis i comerciants sirians tenen sumes significatives de diners als bancs libanesos", escriu l'investigador sirianès Danny Makki, del Middle East Institute. I afegeix: "Les dues crisis econòmiques estan entrellaçades i, com que s'espera que l'economia libanesa segueixi sent problemàtica en un futur pròxim, Síria continuarà patint".

Però, més enllà de la pròpia crisi interna, les entitats libaneses tenen un altre motiu per no seguir fent de pulmó de l'economia siriana. Des del 17 de juny, l'administració estatunidenca ha començat a aplicar noves sancions en el marc de l'anomenada llei Cèsar. Són les més dures mai aplicades contra Síria, ja que, per primera vegada, les penalitzacions no apunten només el règim sinó a qualsevol actor de qualsevol país que faci negocis amb l'administració de Bashar al-Assad i el seu entorn, sobretot en els sectors de l'energia i la construcció. L'objectiu d'aquest gir és clar, en opinió de l'analista Sam Heller: "Aquestes dures sancions busquen dissuadir actors estrangers de participar en la reconstrucció del país. [...] L'economia siriana es troba en estat crític i la llei Cèsar sembla pensada per evitar que l'actual situació millori. El règim té la capacitat de resistir, però als civils els tocarà viure a l'edat de pedra".

Tot i que la guerra segueix activa, sobretot al nord-oest del país, on uns tres milions de persones viuen en zones sota control opositor, el cert és que no fa pas gaire el règim de Bashar al-Assad es considerava ja vencedor i intentava establir un nou marc, almenys retòricament, basat en la idea

Una paradeta de fruita al centre de Damasc, on els aliments bàsics s’han disparat de preu

que el país estava entrant en una fase de reconstrucció. El comerç regional retornava i semblava que la recuperació -tot i lenta- era possible, fins i tot en l'esfera diplomàtica; un discurs que actors de pes com els Emirats Àrabs Units (EAU) havien comprat -de manera interessada- i es mostraven disposats a invertir de nou en el país.

Sens dubte, la llei Cèsar farà que els EAU s’ho repensin, igual que la Xina o l’Índia. Alhora, en aquesta ocasió, serà també més difícil que l’Iran i Rússia puguin sortir al rescat del règim, vist que ambdós països estan patint també sancions econòmiques i la seva prioritat és poder treure rèdits de la reconstrucció del país, no pas finançar-la. Així, si la fam i la misèria s’allarguen massa, Al-Assad podria veure’s en serioses dificultats. Molts analistes consideren que mai abans havia estat en una posició tan dèbil, amb un control sobre les faccions sobre el terreny, feble. La necessitat de liquiditat l’ha portat fins i tot a confiscar béns i actius del seu cosí i principal magnat del país, l’intocable Rami Makhoul.

Segons els impulsors de la doctrina rere la llei Cèsar, aquesta pressió financera provocarà que el règim s’avingui a negociar concessions polítiques. Tanmateix, els anys de guerra han demostrat que a Al-Assad no li tremola el pols a l’hora de massacrar

Molts analistes creuen que Al-Assad mai abans havia estat en una posició tan dèbil, amb poc control de les faccions locals

Malgrat el terror que produeix la maquinària repressiva del règim, tímides protestes han sorgit a diverses localitats

la seva pròpia ciutadania o arrasar poblacions. No sembla massa realista considerar que s’avingui a alliberar presos polítics o a aplicar transparència a les finances de l’Estat.

De moment, i malgrat el terror que produeix la maquinària repressiva del règim, tímides protestes han sorgit a diverses localitats, sobretot a Al-Suwayda, una regió al sud del país poblada principalment per ciutadania drusa i lleial al règim. Mentrestant, a les zones rebels del nord-oest del país, en un intent de frenar l’hemorràgia inflacionista, les autoritats locals -principalment grups gihadistes- estan substituint la moneda nacional siriana per la turca gràcies al suport d’Ankara, que tutela la regió.

Per a Salah, en canvi, només hi ha una solució: “Tant jo com molta altra gent que conec tenim l’esperança de poder marxar a un altre país. Però això sembla gairebé impossible actualment, ja que cap país ens dona el visat, inclosos els estats àrabs”. De fet, el director del Programa Mundial d’Aliments, David Beasley, alertava en una entrevista recent que si la situació no canvia aviat, Síria s’enfrontarà al següent dilema: o una fam massiva o un èxode massiu, com el del 2015. I remarcava: “El que està passant a Síria no té precedents. El pitjor de totes les tempestes s’ha unit i està arribant”.

Alberg cooperatiu

Educació Ambiental
Ecoturisme
Desenvolupament Rural

Informació i reserves:
www.lapastora.coop
+34 637 29 65 85
info@lapastora.coop

En comú, fem camí

Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA

Llibreria associativa • Espai Editorial • Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

COL·LECTIU RONDA

assessorament **JURÍDIC**
a **PERSONES** i entitats
d'economia **SOCIAL**

www.cronda.coop

LES MULTINACIONALS QUE ENS DEMANDARAN

Els tractats de comerç i inversió permeten a les grans corporacions reclamar compensacions pels beneficis no obtinguts a causa de la COVID-19

L'anàlisi d'Àlex Guillaumón | @Alexguilla
Coordinador d'Entrepobles
i membre de Catalunya No als TCI

Deien que el coronavirus no feia distincions entre persones riques o pobres, homes o dones, blanques o negres, països centrals o perifèrics. Però la societat en la qual s'ha difós sí que en fa; per això ha creat aquestes categories. Les nostres societats són plans inclinats, com els de les velles màquines del milió (*pinballs*), i les crisis són com les seves boles, poden descriure mil trajectòries impredecibles però al final sempre acaben al mateix lloc: al forat de baix.

Des de diferents sectors i moviments socials s'aixequen veus que reclamen mesures de xoc social, econòmic i ecològic que ajudin realment a compensar el pla inclinat d'aquesta crisi. Consideren que les mesures de rescat social i de defensa d'allò públic per al bé comú preses fins ara han estat superficials, curtes i ineficaces, i que, mentrestant, es privilegia el rescat de les empreses i els sectors de la part de dalt del taulell.

Ara mateix, mentre una dona treballadora de la llar immigrant intenta sobreviure enmig d'un laberint despietat, mentre milers de treballadores i treballadors d'empreses -famoses i anònimes- tenen problemes per dormir, mentre milers de joves estavellen les seves expectatives de vida en un mur anomenat futur, hi ha un reduït i selecte grup de gent que s'afanya en una causa ben diferent.

Són gabinets d'advocats d'alt nivell especialitzats a tramitar demandes contra els estats en nom de grans empreses multinacionals a través dels tribunals d'arbitratge de diferències estat-inversor (coneguts com a ISDS), previstos en els tractats de comerç i inversió. Tal com assenyala un article recent de Pia Eberhardt publicat

No és només una qüestió de diners, és una qüestió de qui mana i de qui estableix les regles del joc

pel Corporate Europe Observatory i el Transnational Institute, "en comunicacions escrites i en línia, els bufets d'advocats estan informant els seus clients multinacionals de les àmplies proteccions que els acords d'inversió els ofereixen [...] per sol·licitar una reparació i/o indemnització per les pèrdues provocades per les mesures adoptades pels estats [per fer front a la COVID-19]". És a dir, aquelles mateixes mesures que tanta gent considera superficials, curtes i ineficaces.

No tenen res personal contra ningú, ni tan sols contra cap govern. Segurament no els preocupa si aquestes mesures són justes o convenients, només reclamen "allò que és seu": els beneficis que han deixat d'obtenir. Que s'han hagut d'impedir talls de subministraments d'aigua o llum a famílies? Que s'han hagut de suspendre pagaments de lloguers? Que s'ha hagut de recórrer al control d'alguns serveis sanitaris o hotelers privats per donar resposta a l'emergència? Que s'ha hagut de procurar l'accés general a alguns medicaments? Tot té solució: una demanda en aquests tribunals, indemnització milionària i tan amics. Sense rancúnies...

El que sí que volen deixar clar a tothom, per no crear precedents pe-

rillosos, és que la *legítima aspiració* d'aquestes empreses a l'afany de lucre és intocable i que cap altra consideració sobre drets humans o justícia global hi pot passar per sobre. L'alternativa seria donar per bones *expropiacions* dels seus beneficis, i tothom sap que això és inconcebible en una societat civilitzada com la nostra. Justament per això es van inventar i estendre per tot el món milers de tractats o acords de comerç i inversió, que al principi quasi ningú sabíem de què anaven i pensàvem que eren coses d'economistes.

L'atenció i la sensibilització de l'opinió pública sobre tot el que ha passat aquestes setmanes anirà baixant. Fins i tot, encara que es visquin rebrots de la pandèmia, hi anirem convivint i ens hi anirem acostumant. Tanmateix, el paisatge social, econòmic i ecològic resultant de tot això serà un espai cada cop més en disputa. Arribaran els ajuts europeus, però també arribaran les factures del deute econòmic, social i ambiental a pagar. Arribaran els *ajustos fiscals*, és a dir, les retallades. I enmig de tot això, també arribaran les demandes d'indemnitzacions d'aquestes multinacionals. No sortiran en cap primera plana. Però, si no hi estem al cas, seran indemnitzacions que s'hauran de pagar amb els diners de tothom, diners que no es podran utilitzar en les innombrables inversions d'interès públic per a una vida digna (sanitat, educació, pensions, transició econòmica i ecològica, renda bàsica, etc.).

I com dèiem, no és només una qüestió de diners, és una qüestió de qui mana, de qui estableix les regles del joc, de qui marca el terreny d'allò que és possible i allò que no: de si seguim acceptant jugar sobre un taulell inclinat en contra nostra. ●

Dues de les integrants de What About The Half al 'frontline' del Say It Loud de 2018

Les dones del 'frontline'

L'interès pel 'sound system' no para de créixer. Altaveus, selectors, controls, MC o cantants formen part del paisatge quotidià de les nostres festes. Però... qui punxa? Qui balla? Qui ocupa l'espai? On són les dones del 'sound'?

Neus Molina | @NeusMolina

T

orres de caixes i més caixes, fusta, plàstic, homes vestits de negre, trepants i claus. El pis del *sound system* comença del no-res per acabar configurant un altar dedicat al so, uns equips d'altaveus pensats per punxar sons vibrants vinguts des de Jamaica. Podríem ser al Say It Loud, a qualsevol festa major autogestionada o fins i tot a FiraTàrrrega, on l'any 2018 van instal·lar un equip per fer sonar dub al bell mig d'una esplanada de la capital de l'Urgell.

Des que el 2010 el festival Rototom va abandonar la seva ubicació inicial a Itàlia i es va mudar a Benicàssim, l'interès per la música jamaicana no ha deixat de créixer al conjunt dels Països Catalans. Si l'any 2000 el *sound system* dels barcelonins Leones Humildes era pràcticament l'única representació dels sons rastafaris, avui, vint anys després, aviat no hi haurà barri barceloní o poble català que en els seus actes de festa major no inclogui una nit de reggae i dub organitzada pel jovent. Diu el periodista Nando Cruz que "el dub pot acabar sent tan tradicional com les sardanes matinals".

El reggae i el dancehall no havien gairebé nascut quan als anys cinquanta van començar els primers *sound systems*. Es tractava de piles d'altaveus que es muntaven als carrers de Kingston (Jamaica) per posar discos estatunidencs d'R&B. Els pioners van ser els llegendaris Duke Reid i Sir Coxson. El *sound system* era una espècie de festa musical, una discomòbil, als carrers o als jardins (*yards*), amb un volum amplificat per uns altaveus que el veïnat havia construït de manera artesanal amb mobles vells de casa. Els *sound system* que se situaven als barris marginals alliberaven de frustracions la societat jamaicana de l'època. D'aquesta manera, a poc a poc i entre música, discs i altaveus, es va anar creant una actitud, una cultura i un estil de vida propi de l'illa.

La porta d'entrada d'aquesta escena a Europa va ser als anys setanta a través del Regne Unit, i posteriorment es va anar expandint per diferents països. El *sound system*, en primera instància, es basava en la competició. "Als jamaicans els encanta competir. Els agrada demostrar que són capaços de superar »

» a qualsevol”, explica Luciano, un dels cantants i selectors més representatius i veterans del panorama del *sound* jamaicà.

Cooperació, autogestió i... feminisme?

No obstant això, per tal de construir les macroestructures d'altaveus calia treballar de manera comunitària i des de l'autogestió. Així, de la competició dels metres de cerimònies (MC) es va passar a relacions de cooperació i reivindicació col·lectiva. “El primer record que tinc de ballar davant d'un *sound system* va ser l'any 2000 amb els One Blood en una casa okupa del Guinardó”, rememora Lady Laia, una de les selectores amb més renom dels Països Catalans, “la sensació era de llibertat i de comunitat”.

Gent ballant, punxant i movent-se harmoniosament. Ara bé, qui balla a les festes *sound*? Qui hi ha als controls? Poques dones. Molt poques. On són les dones? Aquestes van ser les preguntes que es va fer Joana Fornós, directora de *The Bass of Women*, després de freqüentar l'escena *sound* durant més de cinc anys i de veure el documental de *Dub it yourself* sobre l'escena *sound system* de Barcelona: “Em vaig adonar que només hi apareixien nois. A poc a poc vaig veure que no només passava aquí, sinó que a Europa tampoc es parlava de les dones dins d'aquesta escena”.

Pioneres invisibles

The Bass of Women retrata l'escena femenina de la cultura *sound system* a Barcelona entrevistant artistes com Paula Bu, Matah, Belén Natalí o les ballarines de dancehall Red Wine Inity. Tot i que el documental de Fornós no parla de pioneres, per Joana Guifré, del col·lectiu Atàvik Sound System de Mallorca, “al *sound* sempre hi ha hagut dones però no apareixien al *frontline* [a primera línia]”.

Algunes de les pioneres internacionals foren Sonia Pottinger, una de les primeres dones vinculades amb la cultura *sound system*, activa des dels anys seixanta com a productora; Sista Nancy, la primera dona DJ; Marcia Griffiths; Juddy Mowat o Jennifer Lara, moltes d'elles filles de migrants de Jamaica establertes al Regne Unit. “M'agrada pensar que hi va haver dones que any rere any van ajudar a conformar la cultura *sound system*. Tot i això, aquest món ha estat sempre un món majoritàriament masculí, i per això no hi ha tants noms femenins com ens agradaria”, argumenta Guifré. Del mateix parer és Lady Laia: “Tot i que jo punxava des de feia anys i formava part de col·lectius com Roots Unity Project, els meus companys no em cediren mai espai per punxar a les festes, únicament podia aportar a nivell de producció però mai al *frontline*. Abans les dones sempre estaven a l'ombra”.

La manca de dones del *sound*, segons explica Fornós, no és un cas aïllat: “La invisibilització de les dones a la cultura *sound*

‘The Bass of Women’ retrata l'escena femenina de la cultura ‘sound system’ a Barcelona entrevistant artistes com Paula Bu, Matah, Belén Natalí o Red Wine Inity

és extrapolable a altres escenes musicals i a altres àmbits de la vida. Això és fruit del sistema i la societat en què vivim, una societat heteronormativa i patriarcal en què tot allò que se surti d'aquesta norma no està ben vist”. Per Fornós, les dones hi són, el que passa és que ningú fins ara els havia donat veu.

Malgrat això, veus com Mandeep Samra, creadora del projecte Sound System Culture (el primer projecte de documentació de la història de l'escena *sound* al Regne Unit), són les primeres a admetre la dificultat de desenterrar històries de dones lligades al *sound*, “no per falta d'esforç, simplement són molt difícils de trobar”. Els motius, diu Samra, són variats: “La cultura rastafari, l'origen del *sound system*, és una cultura masclista i l'apropiació d'aquesta ha portat el masclisme als nostres *sound*”. L'altra és un tema més aviat pràctic. “Els amplis eren incòmodes i pesats i, depenent dels llocs, algunes vegades havies de carregar-los catorze pisos sense ascensor. També solien estar fets a casa i a les dones britàniques dels setanta i vuitanta no els ensenyaven a treballar la fusta o les habilitats elèctriques per construir-ne un”, remata.

‘Sound system’, l'únic bon sistema

Visibilitzar, ser presents i acabar amb la llosa del masclisme és el que proposa el projecte que Lady Laia desenvolupa des del 2015: “Vàrem formar les Purple Rockets a través d'una inicia-

Sister Nancy
en l'edició 2018
del Say It Loud
a Barcelona

Fotograma del
documental
'The Bass of
Women'

tiva d'ajuntar noies que jo coneixia en l'escena però elles no es coneixien entre si. El col·lectiu va ser molt ben acollit i vam punxar en moltes festes”.

Així i tot, en un espai que canta a la igualtat, la fraternitat i el respecte costa de creure que el sound *sigui* un lloc amb poca representativitat de la diversitat. L'escena *sound system* és una cultura que busca ser inclusiva i de la qual es fa molta pedagogia amb tornades com la d'Adala i Chalart58: “El *sound system*, l'únic bon sistema”. Ara bé, “s’han de crear espais més segurs i inclusius per a tothom, ja sigui per qüestió de gènere, sexe, raça, d'expressió de gènere”, argumenta Fornós. “M’agradaria arribar al punt en què no haguéssim de parlar d’això: les dones som molt més que el que ens passa per la nostra condició de gènere, tenim moltes coses més interessants a dir. De fet, m’agradaria eliminar aquesta etiqueta”.

Això no obstant, segons explica Maria Vives, programadora de la Canibal a l'Apolo, les etiquetes i les quotes són necessàries. “Nosaltres posem especial atenció a programar dones, i cada cop és més fàcil, ja que l'escena femenina a Catalunya ha crescut molt i és de qualitat. Crec en les programacions paritàries, encara que entenc que a algunes artistes no els faci cap gràcia saber que les estan programant per cobrir quotes. Però crec que fins que no estigui normalitzada l'escena, és necessària la presència de dones a l'escenari, i les quotes ajuden”.

Per Lady Laia, en canvi, el que cal no són espais no-mixtos o quotes sinó que “els homes facin un pas al costat, però també

“A les programacions hi ha d’haver una representació mixta amb naturalitat, però el patriarcat no cedirà els seus privilegis perquè sí”, diu Làuder, tècnica de so

que nosaltres fem un pas endavant i fer el que ens faci sentir realitzades, deslliurant-nos de les pressions socials, sense por”.

Per Làuder, tècnica de so al País Valencià, per contra, “els espais no-mixtos són una eina per poder crear un sentiment comunitari d'apoderament i de suport mutu. A les programacions hi ha d’haver una representació mixta amb naturalitat, però això mai es donarà sol. El patriarcat no cedirà els seus privilegis perquè sí”. Fornós admet que el *sound* és encara un terreny una mica hostil per a algunes persones: “És una escena molt masculinitzada i pot ser una mica violent per segons qui”.

Tot i els entrebancs, les dones del *sound system* estan empenyent per ser-hi cada cop més. Hi ha dones artistes i cantants que parlen de reivindicació i de sororitat, valors intrínsecs del *sound*. De fet, el tema principal del documental *The Bass of Women* és “Women Soldier”, de Belén Natalí: “I try to be a better woman in this cold land. Is many-many-many trouble to be no-strong” (“Provo de ser una dona millor en aquest lloc fred. És molt-molt-molt difícil no ser forta”). ●

malal·letra

La pols

El relat de Núria Curcoll | @nuria_curcoll

La Kathy espolsa la manta, estesa al filferro, colpejant-la amb un tros de fusta. Fa un soroll sord i pesat, la tela tofuda gairebé no es mou, però en surt un núvol de pols a cada patacada, i tot i que sembla que desapareix només se'n va a algun altre lloc. La pell de sota el braç de la Kathy es balanceja amb cada cop, i la suor se li refreda a l'esquena grossa, pigosa i corbada. Arriba en Ted i aparca el tractor darrere el porxo. Suat també dins el peto texà, entra a casa per rentar-se la cara polsegosa i beure un got d'aigua. La Kathy mira de reüll com el seu marit trepitja el parquet amb les soles fangoses plenes de restes de palla. Agafa embranzida i pica fort contra la manta gruixuda i grisa, morta a banda i banda del filferro. Llavors sent que en Ted crida alguna cosa i atura un moment els cops per sentir què li diu i, de passada, estirar l'esquena. Els crits d'en Ted tornen a sentir-se: "Kathy! Sona el telèfon!". La dona esbufega. "Doncs agafa'l, collons, Teddy!"

Després torna a agafar la fusta i segueix colpejant la manta, que treu núvols de pols com si, igual que ella, esbufegués. A poc a poc acaben sent petits blufs que ja quasi no se separen de la tela. Aleshores deixa la fusta a terra i entra dins de casa amb la manta carregada sobre l'espatlla. La plega, la guarda a les golfes i va cap a la cuina. En Ted ha deixat els guants de treball penjats al respatller d'una cadira. Ella s'eixuga la suor i la pols de les mans amb el drap, beu una mica d'aigua i mira si el pastís de cireres del forn cou bé. Sent la veu del seu marit a l'altra habitació: pels monosíl·labs d'en Ted, la Kathy sap que qui parla des de l'altra banda del telèfon és el seu fill.

Mira absorta les fotografies arrencades sobre el moble de l'entrada. N'hi ha moltes, tantes que unes darrere les altres no es deixen veure bé. Els cantons dels marcs polsegosos brillen amb el sol que entra per la porta oberta, cadascun d'una mida diferent. Hi ha la fotografia del seu casament, mil anys enrere; fotografies dels seus pares i dels gossos de caça. I algunes d'en John, de quan era petit, abans que decidís marxar a l'altra punta del món i no tornar mai més: acabat de néixer, en braços de la Kathy; fent pràctiques de rifle quan tenia dotze anys i duia pantalonets curts i el cabell darrere les orelles, i una del dia que van comprar el tractor, el segon que van tenir, el Massey Fergusson vermell, que en John va batejar com a *Gran Fergui*.

/ baLENA

Al costat de les fotos del seu fill n'hi ha dues més: les fotos de la seva neta, l'única neta Anderson i a qui la Kathy mai no havia conegut. En una sortia acabada de néixer, encara amb el braçalet de l'hospital i la cara vermella. La segona era de quan tenia deu anys, tocant el piano.

A còpia de decepcions, la Kathy havia arribat a creure que no la coneixeria mai; però dues setmanes i cinc dies enrere en John havia trucat i havia dit que potser "la nena" s'instal·laria un temps a la granja, que li aniria bé un canvi i que amb ells aprendria anglès i segur que altres coses.

L'olor de cireres inunda la cuina i el timbre agut del forn treu la Kathy de la seva abstracció. Punxa el pastís amb un ganivet que surt pastós i calent del ventre del pastís de cireres. El llepa. El gust àcid i dolç se li escampa per la boca i la commissura dels llavis.

En Ted entra a la cuina per anar a buscar els guants de treball, que segueixen penjant al respatller de la cadira.

—Ah, ets aquí!

La Kathy fa un so afirmatiu, encara d'esquena al seu marit. Era en John.

—Què t'ha dit?

—Ha preguntat per tu, t'envia un petó des de Barcelona.

—Ah.

—Crec que estava content, però ves a saber.

La Kathy tanca la porta del forn amb el ganivet a la mà. Sent en Ted rere seu, que afegeix:

—M'ha dit que al final la nena no vindrà, que es veu que es queda allà, a casa de la seva àvia.

Quan la Kathy es gira i el mira molt seriosa, amb els llavis tenyits de pastís esventrat i el ganivet empunyat, en Ted afegeix suaument:

—L'altra àvia.

La Kathy esbufega, deixa lentament el ganivet sobre el marbre i conclou:

—No passa res.

El seu marit es posa els guants i marxa cap als estables. La Kathy surt decidida de la cuina, torna a agafar la manta de les golfes, surt a fora i la desplega. L'estén al filferro i, de nou, empunya el tros de fusta. Amb totes les seves forces torna a colpejar la tela, clavant un cop rere un altre, per acabar d'assegurar-se que no hi queda ni una mica de pols. ●

ressenyες

Una abraçada feta paraules

Èlia Riudavets | @EliaRiudavets

Que inevitable que és, a vegades, posar-se una cuirassa per esquivar les ferides, amagar els sentiments i tot el que mai ens hem atrevit a dir, mostrar-nos fredes o distants davant la resta com a única estratègia per evitar que fiquin el dit allà on fa més mal.

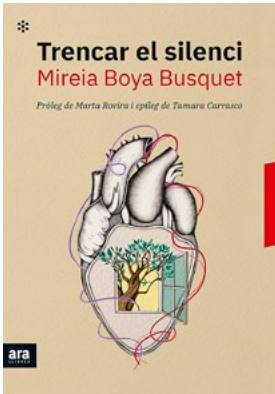
A *Trencar el silenci*, Mireia Boya Busquet fa visible la necessitat de fer escac i mat a un model i unes formes polítiques, profundament masculinitzades, on justament regnen la fredor i la distància. De com és d'urgent obrir la porta a una nova manera de fer, basada en valors més humans i humanistes. De la necessitat de trencar el silenci, però també les barreres, les cuirasses, els murs que ens separen. I de cuidar, cuidar-se i deixar-se cuidar.

Marta Rovira, al pròleg, confessa que el que la va convèncer d'obrir el llibre és que es tracti d'una apologia del feminisme i de les dones fent política, i no pas d'un llibre del procés. I certament, *Trencar el silenci* no és un llibre del procés. El procés esdevé únicament el marc polític que envolta un exercici catàrtic en què

l'autora s'expressa des del dolor i la sinceritat.

El llibre s'estructura a partir de moments que han marcat la seva trajectòria personal i professional dels darrers anys: la mort de la seva mare, el dia a dia a les institucions, l'organització del referèndum i la repressió viscuda. L'autora hi exposa la manca de sororitat i comprensió que ha trobat a faltar en totes aquestes ocasions per part de moltes de les persones que l'acompanyaven. No és fàcil practicar el feminisme dins la gola del llop. I davant l'error, es fa necessari prendre consciència i fer autocrítica. Per això la narració dels fets no es fa des del retret, sinó des de l'oferiment d'una mà estesa, des de l'apropament a una nova manera de fer i entendre la política.

Trencar el silenci és una abraçada feta paraules. A ella mateixa, a les lectores, a tothom qui la necessiti. És una espurna que pretén encendre i cremar la por, de manera cohesionada; crear comunitat, des del convenciment que, quan tothom hi és, qualsevol sacrifici del "jo" esdevé un "nosaltres" inapel·lable. ●

LLIBRE
Trencar el silenci
Mireia Boya Busquet
Ara Llibres, 2020
192 pàgines

Baba Dúnia i l'eternitat

Marta Grau | @MartaGrau5

Hi ha personatges que se't queden dins, que no hi ha manera de desempal·lar-te'n. Així és la protagonista de *L'últim amor de Baba Dúnia*, la darrera novel·la d'Alina Bronsky.

La història passa en l'àrea rural de la zona d'exclusió de Txernòbil, un nom que tampoc aconsegueix desempal·lar-se ni de la mala fama ni de les radiacions. Arran de l'accident nuclear, Baba Dúnia va ser desallotjada. Com a infermera, va patir de prop el drama, i els morts i els seus esperits tampoc no es desempal·leguen d'ella, ni de dia ni de nit. Jubilada i vídua, mare de dos

fills que viuen fora de Rússia, decideix tornar a la zona prohibida per passar-hi els últims anys. Prefereix el retorn a una vida petita, senzilla i complexa alhora, que malbaratar l'últim tram de vida en un edifici gris a la ciutat immune.

El poble, pocs veïns, una gata, un hort i un telèfon fantasma que funciona un cop l'any. És casa seva, l'indret on pertany i l'únic lloc on, tot estalviant per la neta que no coneixerà mai, podrà reconciliar-se amb ella mateixa. Una història màgica, dolça i crua a parts iguals. Un no-temps, un no-lloc i una Baba Dúnia eterna. ●

LLIBRE
L'últim amor de Baba Dúnia
Alina Bronsky
Traducció: Ramon Farrés
Editorial Les Hores
132 pàgines

En la tempesta

LLIBRE
Rosa Luxemburg, en la tempesta
Ana Muiña
La Linterna Sorda
2019
208 pàgines

Rafa Arques

Rosa Luxemburg, en la tempesta ens acostava a la vida i obra d'aquesta dona. Com a la resta de llibres de l'editorial La Linterna Sorda, crida l'atenció la cura en l'edició. El contingut es divideix en dues parts ben diferenciades. A la primera hi trobem una anàlisi de l'època en què va viure i se'ns parla de la seva trajectòria i el seu impacte en diferents àmbits. La segona reuneix una selecció d'articles escrits per ella mateixa. Per primera vegada, una part de la seva obra se'ns ofe-

reix convenientment contextualitzada.

Es tractava, sens dubte, d'una persona excepcional, apassionada en la seua activitat. Es va fer, per mèrit propi, un lloc en un món d'homes: el del socialisme de finals del segle XIX i principis del XX. En més d'una ocasió va ser l'única dona a intervenir en congressos, escriure en revistes o pronunciar discursos per a multituds. Lluitadora incansable, el seu exemple pràctic atorga una dimensió més profunda a les seues aportacions teòriques. ●

/ VICTOR SERRI
@_ittos_

“No hem deixat morir les arrels que ens queden”

Paula Santos,
cofundadora
de Mujeres
Migrantes Diversas

Mariana Cantero | @cantero_mariana

“Soc dona lenca, activista, feminista comunitària, antiracista i antipatriarcal”, diu. Va néixer a Hondures, va fer una titulació universitària en desenvolupament i intervenció social, però va haver de migrar i aquí es va convertir en treballadora de la llar. És cofundadora de Mujeres Migrantes Diversas, organització creada per dones migrants que treballen en el sector de la llar i les cures. “Ens acompanyem en el nostre procés migratori i compartim sabers i coneixements partint del respecte, des de les nostres diversitats i pluralitats. Creiem en el treball en xarxa, organitzat i coordinat des de les bones pràctiques”, explica. A l’organització també desaprenen estereotips patriarcals i treballen per l’enfortiment i l’apoderament de les dones diverses, i reivindiquen el respecte als drets humans tant als seus territoris d’origen com als llocs on s’han desplaçat.

Com et vas implicar en la militància?

Quan vaig arribar ho vaig passar malament, em vaig adonar que no hi havia una xarxa on pogués trobar suport. Vaig fer entrevistes, vaig trobar feina d’interna i, durant tota aquella època, em vaig sentir sola. El procés migratori és difícil. Jo em vaig tancar molt en la feina perquè m’exigien estar disponible sempre. Nosaltres ens oblidem de nosaltres mateixes, ens dediquem a la feina per les polítiques de por. Et diuen: ets una persona sense documentació, et poden detenir, no tens drets. Tot això va calant i va fent que no surtis al carrer. Durant cinc anys vaig estar treballant d’interna i la salut se’m va deteriorar molt. Vaig pensar que havia de fer alguna cosa perquè les meves companyes no passessin pel que jo havia hagut de passar.

Llavors...

Es va produir un desfalc a la seguretat social d’Hondures l’any 2015 i es va difondre una autoconvocatòria per protestar a la plaça de Catalunya de Barcelona. Allà vaig conèixer les altres companyes. Vam començar a xerrar sobre les coses que ens travessen, el fet de ser internes, com donar suport a altres dones, com organitzar-nos... I l’any 2016, durant les protestes per l’assassinat de Berta Cáceres, també vam trobar noves companyes. Va ser un canvi total per a mi: vaig conèixer gent d’aquí amb una altra manera de pensar, que són militants, amb consciència i cor. Per a mi va ser un punt d’inflexió. A partir d’aquí vam fer formacions amb les companyes i vam participar en un projecte que es diu “Amb veu pròpia”. Va ser el moment a partir del qual ens vam connectar, ens vam organitzar com a col·lectiu de dones i ens vam agrupar com a dones d’Hondures.

Hi va haver debat?

Sí, perquè tampoc no volíem que fos un col·lectiu tancat. Vam començar a participar en activitats de reivindicació de drets humans, però també ens mou la justícia per a aquells companys i companyes

que defensen el territori a l’Amèrica Llatina amb els seus cossos. És un caminar, és un procés que totes hem de viure des dels nostres països d’origen fins a Europa. Construir juntes és com migrar, és reconèixer valors que no es donen en altres contextos. A nosaltres ens folkloritzen, ens treuen el valor ancestral que tenen les nostres arrels. Per això és important caminar amb les meves companyes, tornar també als meus records d’infància.

Ara com us definiu, després d’aquest caminar?

Som dones autoorganitzades des del feminisme comunitari que hem recuperat arrels i no hem deixat morir les poques que ens queden. És molt important per a nosaltres reivindicar-nos com a dones en solidaritat, sororitat, veure’ns a nosaltres mateixes i desaprendre de totes aquelles ideologies de competència que ens imposa el sistema, amb les quals perdem la cultura comunitària.

“Al sector de la llar i les cures estem anys invisibilitzades i patim tota mena de violències”

Quin impacte ha tingut la pandèmia en la situació del col·lectiu?

És un moment complicat per les necessitats bàsiques, però hem crescut com a comunitat. Som més de 400 dones pendents les unes de les altres i intentant no reproduir actituds patriarcals per transformar els espais on ens mo-

vem i les mirades que tenim cap al nostre entorn i el lloc on habitem, així com els nostres llocs d’origen. Moltes s’han quedat sense feina, sense habitatge i s’ha aguditzat la precarització de les feines de cures i de la llar. Moltes dones que sortien els caps de setmana van haver de quedar-se tancades; moltes que tenien un sou regular van patir una reducció de salari.

Últimament es parla molt de racisme. Què vol dir aquesta paraula per a tu?

Vam migrar per poder oferir un suport econòmic a les famílies i ens trobem en un país suposadament democràtic on hi ha vulneració de drets humans. Dins del sector de la llar i les cures i com a dones *migres* patim la llei d’estrangeria, estem anys invisibilitzades; moltes no denunciem tota mena de violències. ●